

Lehetőség vagy korlátozás – az internet az emberi jogok tükrében

Jelige: Infocopy

Tartalomjegyzék

I. Bevezető	3.
II. Alapjogok	4.
1. Az alapjogokról általánosságban.....	4.
2. Az alapjogok uniós szabályozása	7.
3. Modernizáció, fejlődés	8.
III. Az internetről általánosságban	9.
1. Internet-történet	9.
2. Az internet szabályozásának története	11.
IV. Variációk az internet kormányzására	16.
1. Emberi Jogok és Alapelvek Internetes Nyilatkozata	16.
2. Az ICANN-vita	18.
3. Szükséges variációk az internet szabályozására	21.
V. Alapjogi ütközések a szerzői jog szempontjából az interneten	25.
1. Uniós szemlélet	25.
a) Szerzői jogi védelem a nemzetközi egyezményekben	25.
b) Az INFOSOC-irányelv elemzése.....	29.
2. A magyar szerzői jogi szabályozás.....	31.
a) A szerzői jog korlátozásának kritériumai hazánkban	31.

b)A három lépcsős teszt és az emberi jogok érvényesülése	33.
VI.Az internet, mint alapjog nemzetközi megítélése.....	36.
VIII.Magyar perspektívák.....	40.
Konklúzió	42.
Felhasznált irodalomjegyzék	43.

I. Bevezető

Ahogy az embernek haladnia kell a korral, úgy az alapjogoknak (más néven az emberi jogoknak) is, ezt diktálja a megújulás eszméje, a folyton fejlődő technológiai vívmányok, az emberek mindennapi igényei, a modern kor legújabb életterének térhódítása. Ez a szabályozandó életter, virtuális környezet nem más, mint az internet, jelenkorunk átka és áldása egyben, világunk talán legfiatalabb alapjoga. Megfoghatatlansága és körülhatárolhatatlansága újabb és újabb próbálkozásokat szül a világ különböző pontjain, definiálni, szabályozni kívánják, jogi szintté alakítják a webet, így szankcionálhatóvá téve a világhálón elkövetett cselekmények legtöbbszörét, mindezekkel együtt törekedve a harmonizációra a nemzetközileg elfogadott alapjogok tekintetében.

Jelen pillanatban is, jogi szempontból számos szabályozási forma létezik a világhálóra, azonban az eredmények azt mutatják, hogy idáig még nem sikerült mindenre kiterjedő szabályozást létrehozni egyik országban sem. A modernizáció eredménye – mind jogi, mind virtuális szempontból – az lett, hogy egyes országok kormányai felvetették az internet és az alapjogok összekapcsolásának lehetőségét azzal, hogy az internetet, mint alapjogot deklarálják.

Ez számos vitatható, fontos kérdést vet fel – vajon tényleg be lehet iktatni a különböző kultúrájú országok jogrendszerébe egy ilyen modern, eddig még fogalmilag sem létező szabályozást? És vajon valóban az internet az a jelenség napjainkban, melyet alapjoggá kellene emelni? Ha ez megvalósul, elindul-e egy olyan igény, lavinaszerű folyamat, mely hétköznapijaink eddig alapjoggá még nem emelt, de szerves elemeit kívánja ugyanilyen módon szabályozni?

A következőkben ezt a témát kívánjuk boncolgatni, és egy gondolkodásra készítő konklúziót levonni, az egyes országokban jelenleg érvényes jogesetekkel, felvetésekkel, valamint az alapjogok és az internet általános történetének, fejlődésének bemutatásával.

II. Alapjogok

1. Az alapjogokról általánosságban

Ahhoz, hogy következtetéseket tudjunk levonni az internet és az alapjogok közti kapcsolattal összefüggésben, elengedhetetlen, hogy az alapjogok kialakulásáról és rendszeréről szót ejtsünk. Az alapjogok jelentős szerepet töltenek be az állam és az egyén viszonyában. Még napjainkig sem tekinthető lezártnak az alapjogok létéről és jellegéről folytatott vita.¹ Eredetileg az alapjogok fogalma a természetjogi tanokból alakult ki, eszerint léteznek magasabb rendű normák, amelyek természeti, és isteni eredetűek, és az emberi törvények csak akkor megfelelőek, ha ezeknek a felsőbb szinten lévő törvényeknek megfelelnek.² A minden embert egyformán megillető jogok előtörténete az angol jognyilatkozatokkal és törvényekkel kezdődött (pl. Magna Charta Libertatum).³ Ahogy kronológiailag haladunk előre, a jogok kinyilvánításán és elismerésén túl fontos szerepe lett a jogok intézményes garanciáinak, tehát a jogorvoslati lehetőségeknek és a bírói jogvédelemnek.⁴

Az alapjogok az állam és az egyén alapvető, legfontosabb viszonyait határozzák meg olyan módon, hogy az állami hatalom elé állítanak korlátokat az egyén szabadságának védelme érdekében.⁵ Érvényesülésükről jogi garanciák gondoskodnak, és minden embert megilletnek állampolgárságtól, vagy más körülményektől függetlenül is.

Először a felvilágosodás korában kerültek megfogalmazásra az alapjogok. Ezeket az ember természetéből vezették le, és az államhatalom korlátozásaként funkcionáltak.⁶ A XIX. század második fele után beszélhetünk állampolgári jogokról, mivel ettől az időszaktól kezdve definiálták úgy ezeket a jogokat, melyeket az állam biztosít az egyénnek. A XX. században megjelentek olyan jogok is, amelyek az államot pozitív cselekvésre kötelezték.⁷ Olyan társadalmi helyzet alakult ki, amely megkövetelte az államtól, hogy segítséget nyújtson a polgárainak, a szociális biztonság megszilárdítása végett. Így jött létre például a munkához való jog, a pihenőidő szükségessége, vagy a művelődéshez való jog. Ma már számos olyan jog is létezik, amelyeken keresztül az állampolgárok befolyásolják az állam működését, ilyen például a népszavazáshoz való jog vagy a fellebbezés joga. Utoljára jelentek meg a globális

¹ Halmai Gábor-Tóth Attila: Emberi jogok, Osiris Kiadó, Budapest, 2008, p. 35

² U.o.

³ Halmai-Tóth 2008, p. 54

⁴ Halmai-Tóth 2008, p. 65

⁵ Dezső Márta-Pozsár-Szentmiklósy István: Alkotmányjogi alapok, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2008, p. 95

⁶ Kiss Barnabás: Alkotmányjogi alapismeretek, Jatepress, Szeged, 2009, p. 23

⁷ Kiss 2009, p. 24

jogok, amelyek különféle egyezményekben le lehetők fel, és az államok nemzetközi együttműködésével valósulnak meg, mint az egészséges környezethez való jog vagy a gyermekek jogai.

Az alapjogokat többféleképpen szokás csoportosítani. A szakirodalomban a legelterjedtebb az alapjogok kialakulása alapján történő rendszerezés, mely szerint az alapjogokat három csoportba sorolhatjuk. Az első generációs jogok a XVII-XVIII. században alakultak ki, elsősorban személyi és politikai szabadságjogok voltak. Ezek, a más néven klasszikus alapjogok az államtól elsősorban passzív magatartást, be nem avatkozást kívánnak úgy, mint a véleménynyilvánítás szabadsága, vagy a vallásszabadság. A második generációs jogok a XIX-XX. században alakultak ki, és a gazdasági, szociális, kulturális jogokat ölelték fel. Két példát említve ide tartozik a munkához, és a szociális biztonsághoz való jog. Ezek a jogok elsősorban aktív magatartást követelnek meg az államtól, vagyis az állam elsődleges feladata ezen jogok biztosítása, esetleg anyagi támogatás nyújtása. A harmadik generációs jogok megjelenése az utóbbi évtizedekre tehető, a globalizáció és a technikai fejlődés nyomán alakultak ki, így például a betegek, fogyatékosok jogai.⁸

Egy másik csoportosítási szempont lehet az, hogy az alapjogok egyénileg, vagy kollektíven gyakorolhatóak. Az előbbire a vallásszabadsághoz való jog, az utóbbira pedig az egyesülési és gyülekezési jog a legszemléletesebb példa.

Ezen felül beszélhetünk értékrendi osztályozásról, mivel vannak olyan alapjogok, amelyeket a joggyakorlat fontosabbnak, előrébb valónak tekint a többi alapjognál. A magyar joggyakorlat a legfontosabb alapjognak az élethez és emberi méltósághoz való jogot tartja, ezt követi a véleménynyilvánítás szabadsága.⁹

Létezik egészen konkrét csoportosítása is az alapjogoknak, mely szerint:

Személyiségi jogok: az élethez és emberi méltósághoz való jog; személyes szabadság és mozgásszabadság; megfelelő vagy tisztességes eljáráshoz való jog; a jó hírnévhez, a magánlakás sérthetetlenségéhez és magántitok védelméhez való jog; a személyes adatok védelme – az információs önrendelkezési jog; a lelkiismereti és vallásszabadság.

⁸ Dezső- Pozsár-Szentmiklósy 2008, p. 96

⁹ Uo.

Politikai jogok: a véleménynyilvánítás szabadsága; a sajtószabadság; az egyesülési jog; a gyülekezési jog; a közérdekű információhoz való jog; a közügyekben való részvétel joga – a közhivatal viseléséhez való jog; a kérelmezési és panaszjog.

Gazdasági, szociális, kulturális jogok: a tulajdonhoz való jog és a vállalkozás szabadsága; a szociális jogok: az egészséghez és a szociális biztonsághoz való jog; munkához való jog (a foglalkoztatáshoz és megélhetéshez való jog, a pihenéshez való jog, a szakszervezeti szervezkedés joga, a sztrájkjog); a művelődéshez való jog: az oktatás, a tudomány, és a művészetek szabadsága; a házasság és a család védelme.

Harmadik generációs jogok: a környezethez való jog; a betegjogok; a fogyatékkal élők jogai; a gyermekek jogai: a gyermekek, az ifjúság védelme.¹⁰

Az alapjogok kialakulásának, mint intézménynek rendkívül fontos szerepe van, éppen ezért elkerülhetetlen volt a nemzetközi szintű szabályozásuk is, mely a XIX. század második felében, és a két világháború között kezdődött el igazán. A második világháború után jelentős változás következett be az alapjogok nemzetközi szabályozásában, mivel már nem az állam belső joghatóságához tartozóként tekintettek rájuk.¹¹ 1945-ben elfogadták az ENSZ¹² Alapokmányát, 1948-ban pedig az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát¹³, és ezzel a két fontos dokumentummal megváltozott az a felfogás, hogy az alapjogok védelme kizárólag az államok belső joghatósága alá tartozik. Az egyetemes nyilatkozat elnevezéséből következik, hogy minden emberi lény jogait fogalmazta meg.¹⁴

Fontos kérdés az is, hogy az alapjogok nemzetközivé válása eredményeként milyen kapcsolatban áll egymással az alapjogok nemzetközi védelme és a belső jogvédelem. Az államoknak eleget kell tenniük az alapjogok tiszteletben tartására vonatkozó nemzetközi jogi kötelezettségeiknek, és emellett fontos, a nemzetközi ellenőrzéssel összefüggő eljárási kötelezettségeiket is teljesíteniük kell.¹⁵

¹⁰ Sály János – Somody Bernadette: Alapjogok, Osiris Kiadó, Budapest, 2008, p. 85-347

¹¹ Halmai-Tóth 2008, p. 67

¹² Egyesült Nemzetek Szervezete

¹³ A továbbiakban: EJENY

¹⁴ Halmai-Tóth 2008, p. 67

¹⁵ Halmai-Tóth, 2008, p. 70

2. Az alapjogok uniós szabályozása

Az alapjogokkal összefüggésben elengedhetetlen, hogy említést tegyünk az Európai Unió szintjén megvalósuló alapjogi szabályozásról. Az Európai Unió alapjogvédelme elsősorban a bírói jogon keresztül valósul meg, mivel egészen napjainkig nem állt rendelkezésre írott közösségi alapjogi katalógus.¹⁶ Az Európai Bíróság elsődlegesen azt mondta ki, hogy az alapjogok a közösségi jog általános elveiben találhatók, amelyeket védelemben is részesít. Másodsorban azt fektette le, hogy az alapjogok védelmét a Közösség keretein belül is biztosítani kell. Harmadrészt pedig leszögezte, hogy az alapjogok feletti őrködés során figyelembe kell venni az emberi jogi tárgyú nemzetközi szerződéseket, például az Emberi Jogok Európai Egyezményét¹⁷, az Európai Szociális Chartát, vagy pedig a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, amelyekben a tagállamok együttműködnek, vagy pedig az aláírók közt vannak.¹⁸ Végül szép lassan, ügyről ügyre haladva nevesítették az egyes alapjogokat az Európai Bíróság esetjogában. A közösségi jogból kivett alapjogok közül védelemben részesül többek közt: az emberi méltósághoz való jog, az egyenlő bánásmód elve és a diszkriminációtilalom, a tulajdonhoz való jog, a foglalkozás megválasztásának szabadsága, a magán-és a családi élethez való jog, a fizikai integritáshoz való jog, az orvosi titoktartáshoz való jog, a magánlakás sérthetetlenségéhez való jog, a vallásgyakorlás szabadsága, a véleménynyilvánítás szabadsága, az információszabadság, média sokszínűségének fenntartása, az egyesülés szabadsága és a szakszervezeti jogok gyakorlása, a vállalkozás szabadsága, a mozgásszabadság, a művészet szabadsága.¹⁹

Figyelembe kell venni, hogy a Közösség elsősorban gazdasági együttműködés volt, tehát leginkább a gazdasággal összefüggő jogokat hangsúlyozták, azonban az Európai Bíróság figyelemmel volt az egyének jogaira, személyes szférájukra is²⁰, így gyakorlata lényegesen támaszkodik az EJEE-re.

A jövőre nézve elmondható, hogy valószínűleg egyre szélesebb körben fogják szabályozni az alapjogokat az Európai Unióban, hiszen egyre nagyobb jelentőségnek örvend ez a terület.

¹⁶ Tóth Judit- Legény Krisztián: Összehasonlító alkotmányjog, Complex Kiadó, Budapest, 2006, p. 416

¹⁷ A továbbiakban EJEE

¹⁸ Tóth-Legény 2006, p. 418

¹⁹ Tóth-Legény 2006, p. 420-421

²⁰ Tóth-Legény 2006, p. 421

3. Modernizáció, fejlődés

Témánk szempontjából külön ki kell emelnünk az alapjogok közül az információs jogokat, melyek a személyiség szabad kibontakozásának széles palettáját biztosítják, valamint a társadalmi kommunikációban való részvételt szolgálják. Ez az alapjog-csoport (talán jobban is, mint a többi) kénytelen haladni a korral, a fejlődéssel. Így például a személyes adatok védelméhez való jog modernizálódása a számítógépek megjelenésével szükségessé vált, révén, hogy ez az intézmény már az ókorban is jelen volt. Igaz ez a modernizáció az adatvédelmi jogintézményekre is, melyek előzményei már a római jogtól kezdve nyomon követhetőek egészen napjainkig, ahol az internet világában a NAIH²¹ gyakorol felügyeletet egyes adatkezelést végző webes felületek felett.

A világ, az értékrendek és a társas viszonyok változásával a magánszférához való jog is kiemelendő. Ez kezdetben gyakorlatilag az egyedülléthez való jogot jelentette, majd egy amerikai bíró mondta ki a következőt 1769-ben:

„Ezt csak a közgondolkodás, az emberek igazságérzete és az erkölcs elvei alapján ítélni lehet meg, amelyek új tárgyra alkalmazva precedens nélkül is megeremtik a szokásjogot, ami azután a gyakorlatban elfogadottá válik és még inkább megerősödik.”²²

Érdekes gondolat, mi azonban Alaptörvényünkre támaszkodunk, amely így fogalmaz:

“Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.”²³

Ezzel a mondattal összevetve különös, hogy volt idő, mikor az egyedülléthez való jogként definiálták ezt az alapjogot. Sőt mi több, manapság már az internetes környezetben megjelenő magánszféra védelméről is beszélhetünk, itt kanyarodjunk át az alapjogokról a webes felületre.

²¹ Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság <www.naih.hu>

²² J. Willes, Millar v. Taylor, 4 Burr 2303, 2312

²³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) VI. cikk (1)

III. Az internetről általánosságban

1. Internet-történet

Manapság az internet a mindennapok meghatározó részévé vált, a modern kor embere szinte el sem tudja képzelni az életét internet nélkül. Nap mint nap olvasunk híreket az interneten, pénzügyi tranzakciókat bonyolítunk le, akár még be is vásárolhatunk online. De valójában mi is az az internet, és hogyan alakult ki, és lett oly népszerű?

Hétköznapi nyelven talán az internet legegyszerűbb megfogalmazása a következő:

„számítógépes hálózatok világhálózata, amely az egész Földet behálózza.”²⁴

A hálózat, a mindent és mindenkit összekötő kapocs nélkül ez a fogalom valójában el sem képzelhető. Az internet az információkat nagyon gyorsan képes továbbítani, ezen kívül nem elhanyagolható szempont az sem, hogy minden adat hosszú ideig fellelhető rajta keresztül. Kezdetben az internet fejlődése független volt a számítógép elterjedésétől, azonban többek közt az operációs rendszerek megjelenése (pl. Windows) összekötötte őket.²⁵

Azonban ha tudományos értelemben is megvizsgáljuk, akkor egy logikusan felépített rendszert kapunk, amely alapján nyomon követhető az internet fejlődése.

A legelső fontosabb hálózat, amely az internet kialakulásához vezetett, az ún. ARPANET volt, 1969-ben. Ez az Egyesült Államok kormányának irányítása alatt álló hálózat főleg az oktatási intézményeket és a hadsereget volt hivatott kiszolgálni. Egyik megalkotója Joseph Carl Robnett Licklider hangsúlyozta a számítógépes hálózatok, kapcsolatok fontosságát felismerve, hogy a felhasználóknak hatalmas segítséget nyújtana, ha egy ilyen technikai áttörés teret nyerne, hiszen ezáltal a felhasználók bármilyen adatot és programot tértől és időtől függetlenül el tudnának érni.²⁶ A második fontosabb állomás az ún. NPL²⁷ volt, amely az 1970-es években elsőként biztosított hozzáférést különféle online szolgáltatásokhoz.

Ezek után jelent meg az ún. Merit Network, amely által hozzá lehetett férni távoli programokhoz vagy adatokhoz más számítógépen, illetve lehetővé tette fájlok mozgását is. Mivel ezek a hálózatok jórészt a kormány irányítása alatt álltak az Egyesült Államokban, csak a kutatóintézetek, oktatási intézmények és kormánysszervezetek használhatták, és

²⁴ <http://www.inf.unideb.hu/~bodai/internet/internet_alapok.html> 2012.11.26.

²⁵ <http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavas/01_internetes_kommunikacio_tortenete> 2012.11.26

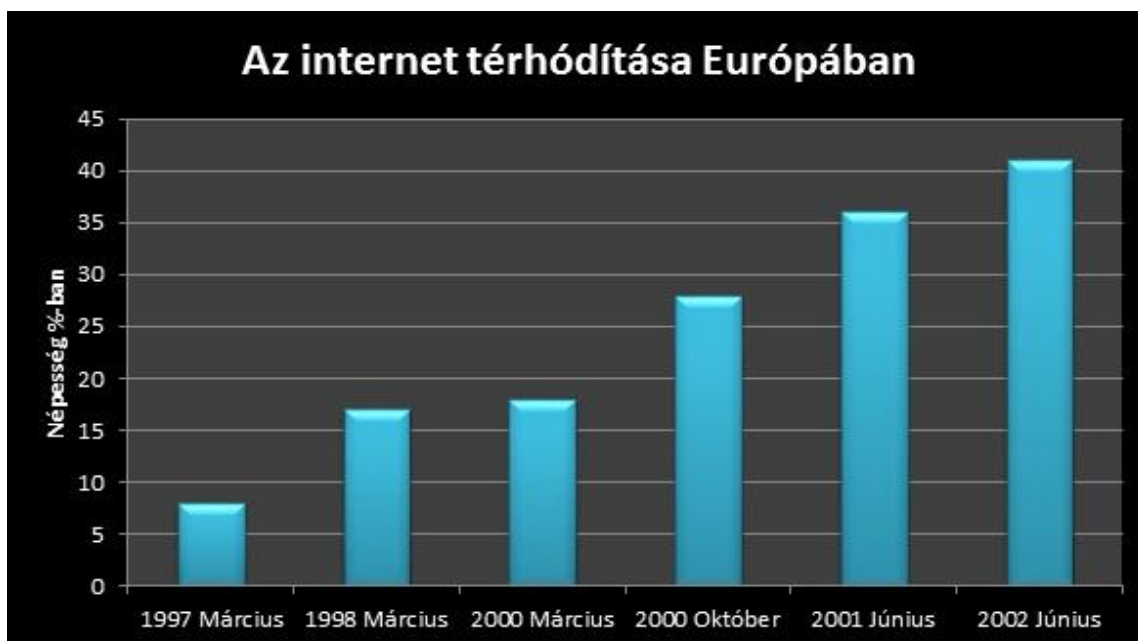
²⁶ <http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavas/01_internetes_kommunikacio_tortenete>

²⁷ National Physical Laboratory, vagyis "Nemzeti Fizikai Laboratórium"

kereskedelmi célra tilos volt használni. Az 1990-es évekig ezek a szabályozások éltek, majd innentől kezdve már magánszemélyek is hozzáfértek a hálózathoz.²⁸ A fejlődés és a fejlesztések tehát megállíthatatlanok voltak, és számtalan próbálkozás született.²⁹

Fontos megemlíteni, hogy az internet és a világháló nem azonos tartalmú fogalmak. A világháló csak az internet egy részét képezi. Az interneten megtalálható adatok mozognak, a feladó és a címzett között, ezzel szemben a világhálón az adatok egy állandó címen találhatóak, és a feladónak és a címzettnek fel kell keresnie az adott weboldalt, hogy meg tudja tekinteni ezeket az adatokat.³⁰

Az 1990-es évek elején kifejlesztettek egy ún. Gopher nevű hálózatot, amelynek az lett a veszte, hogy jogdíjat akartak beszedni a használatáért cserébe, és emiatt senki sem akarta használni, pedig a tudósok szerint akár el is érhetne volna a mai világháló népszerűségét.³¹ Egy korábbi grafikon adataiból kiderül, hogy az internet milyen gyorsan és intenzíven hódított teret magának, és ez a tendencia napjainkban is változatlan maradt.³²

33

²⁸ <http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavaszi/01_internetes_kommunikacio_tortenete> 2012.

²⁹ Ilyen próbálkozás még az 1978-ban létrehozott hálózat is, amelynek Minitel volt a neve, és a mai Word Wide Web elődjének is tekinthető. Ezt 2012. június 30-án végleg leállították, annak ellenére, hogy 1982 óta változatlan volt a technológiája.

³⁰ <http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavaszi/01_internetes_kommunikacio_tortenete> 2012.

³¹ <http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavaszi/01_internetes_kommunikacio_tortenete> 2012.

³² Science and Public Policy, volume 33, number 9, November, p. 681

³³ Jamal Shanin: A European history of the internet, Science And Public Policy, 2006 November, p. 690

2. Az internet szabályozásának története

A tudományos megközelítésen túl léteznek egyéb időrendi, kronologikus felsorolások az internet történetével kapcsolatban. Egy 2010-es amerikai kutatás az internet szabályozásának történetét négy fázisra bontotta le, összekapcsolva ezt a világ demokráciáinak erősítésével.³⁴

Az első fázis, az úgynevezett „nyitott internet” nevet viselte, amely az 1960-as évektől egészen 2000-ig tartott. Ebben az időszakban még nem merült fel az internet szabályozása, egy különálló térnak tekintették. Az 1990-es évek végéig a legtöbb állam inkább szemet hunyt az online tevékenységek felett, mintsem hogy szabályozta volna őket. Amikor az államok először felismerték, hogy szabályozni kellene az interneten zajló tevékenységeket, arra jutottak, hogy teljesen máshogy kell őket kezelni, mint a való életben zajló eseményeket. Az egyik legfontosabb felismerés az volt, hogy az internet lehetővé teszi, hogy több beszédet halljunk több embertől, mint korábban, ezáltal az internet nagyobb szabadságot nyújt, mint ami azelőtt létezett. Ennek főleg a zárt rezsimekben van jelentősége, ahol az állam szigorúan ellenőrzi, hogy az állampolgárok milyen beszédet hallhatnak. Az internetes technológiáknak és a digitális médiának, azaz többek között a filmeknek, reklámoknak, híreknek, képi információknak, hatalmas kényszerítő ereje van arra, hogy ezek az államok szép lassan a demokratizálódás felé haladjanak. Természetesen az Amerikai Egyesült Államok már korábban is felismerte az internet erejét. A 2008-as választáson ugyanis, az egyik jelölt, Ron Paul, aki nem volt olyan népszerű és ismert, használta a digitális technológiát annak érdekében, hogy kapcsolatba lépjen az őt támogató állampolgárokkal, és kommunikáljon velük, és így szélesíteni is tudta az őt támogató emberek bázisát. A jelöltek használták ezeket az olcsó technológiákat, és így összehozták az azonos nézeteket valló állampolgárokat. Ennek jótékony hatása volt a politikai folyamatokra. Ezen kívül, egy másik aspektusból vizsgálva a dolgot, az internet világában azt is meg lehet figyelni, hogy milyen módokon kommunikálnak egymással a különböző kultúrában élő emberek, és hogyan találják meg egymással a közös hangot a virtuális világban. Ezeken a beszélgetéseken keresztül jobban meg lehet érteni, hogy ezek a különböző kultúrájú és világlátású emberek hogyan szereznek információkat egymásról, és a kultúrájukról a digitális médián keresztül, és hogy hogyan reagálnak egymásra. Ezeken a kutatási módszereken keresztül, szélesebb körű betekintést nyerhetünk abba, hogy hogyan működik az online kommunikáció, és hogy ez a digitális környezet milyen hatással lehet a politikára, a kultúrára, és az emberek közt meglévő véleménykülönbségekre.

³⁴ John Palfrey: Four Phrases of Internet Regulation, 2010, p. 981

Azonban a digitális világnak természetesen akadnak hátrányai is. Mi, átlagemberek ünnepeljük ezeket az újfajta információs és kommunikációs technológiákat, azonban figyelemmel kell lennünk arra is, hogy ezek az eszközök ugyanúgy rendelkezésre állnak azok számára is, akik ártani akarnak az államok törvényes működésének.

Összegezve tehát: ezek a semleges technológiák hasznosak az aktivistáknak, az államnak, de ugyanúgy a terroristáknak is.³⁵

A második fázis, amely 2000-től 2005-ig tartott, a „hozzáférés megtagadva” nevet viselte. Ebben az időszakban az államok többsége arra jött rá, hogy az interneten megtalálható dolgokat valamilyen módon blokkolni, illetve szabályozni kellene. Elsősorban az online megtalálható beszédekre koncentráltak, melyeket ugyanúgy kívántak szabályozni, mint amelyek a „való életben”, vagyis nem az interneten találhatóak. Sokak szerint az internet határtalannak tűnik, azonban bizonyos irányvonalak mentén nagyon is rendezettnek hat. A széles körű internet szabályozás rétegeket alakít ki a nemzetek között, tehát jól besorolhatóak az államok aszerint, hogy hogyan szabályozzák az interneten fellelhető információkat. Egy amerikai kutatás összehasonlította az államokban létező szabályozásokat, főként Közép-Kelet és Észak-Afrikára, és Ázsiára koncentráltak, ahol a legkiterjedtebb szabályozás található az egész világon. Ezen kívül kutatásokat végeztek Észak-Amerikáról és Nyugat-Európáról, ahol teljesen máshogy szabályozzák az internetes tartalmak felhasználását. Érdekesség, hogy például Kínában a legszigorúbb a szabályozás, a legszélesebb körben próbálják letiltani az internetes tartalmakat. Ezzel szemben Szingapúrban nagyon enyhe a szabályozás, csak néhány oldal van tiltólistán, így az erotikus oldalak. Az államok többsége az arany középutat követi. Azonban problémákat vet fel az, hogy az interneten megtalálható tartalmak köre folyamatosan bővül, így szinte lehetetlen egy mindenre kiterjedő, átfogó szűrőrendszert készíteni. Ebben az időszakban egyébként az államok többsége szkeptikus volt, nem tudták elképzelni, hogy egy biztonságos szűrőrendszert lehet létrehozni egy ilyen absztrakt entitásnak, mint az internet.³⁶

A harmadik fázis 2005 és 2010 között a „hozzáférés szabályozva” nevet kapta, mely időszakban a világ legtöbb országa szélesítette a szabályozási módszereit, és közelítették, összehangolták azokat. Ezen évek mechanizmusa sokkal kifinomultabb volt, mint az első fázisé. Megváltoztatták az online és a való életben létező politikai és kulturális környezet

³⁵ Palfrey 2010, p. 982-984

³⁶ Palfrey 2010, p. 985-989

egymáshoz való viszonyát is. Számos állam bevezette az online regisztrációt és az azonosítás szükségességét, hogy szabályozzák, az emberek mit tesznek az online világban. Ezek a szabályozási mechanizmusok egymással összehangoltan működve nagyon hatékonyak, szélesíthetik a büntetőeljárás eszközeit, és öncenzúráként is működnek az online tevékenységeknél. Az államok az online környezetet nem csak az államon belül szabályozzák, ahol információk áramlanak, hanem nemzetközileg is. Például ahhoz, hogy valaki elmenjen egy internetkávézóba, és bejelentkezzen, például Törökországban, először azonosítania kell magát, bejelentkezni az üzlet előtt, és így a tulajdonos az azonosított személy online tevékenységeit és IP címét egy meghatározott gépre tudja küldeni, ahol leellenőrzik azt. Olyan világban élünk, ahol az online világ és a való élet szorosan összefonódott, és amíg mi az életünk egyre nagyobb részét konvertáljuk bele ebbe az összetett környezetbe, az államok szabályozási módszerei, és rendszere egyre szélesebb körű, és mélyebb lesz.³⁷

Végül a negyedik fázis, a „versengő hozzáférések” nevet viselve 2010-től kezdve napjainkban is tart. Az internetfelhasználók szemszögéből nézve az online tevékenység most már visszafordíthatatlanul a mindennapi élet meghatározó része lett, és az államoknak is fel kellett ismerniük, hogy ezek a tevékenységek a digitális technológiákon keresztül rendkívül fontosak a gazdaság, a politika, és a kultúra terén. Megfigyelhető azonban egy erős ellen-kampány, mivel sok állam elégedetlen a szabályozással. Például a Kínában és Vietnámban létező szigorú szabályozás miatt különböző vállalatok, mint a Google, a Yahoo!, és a Microsoft, közös projektbe kezdtek emberi jogi szervezetekkel és akadémikusokkal, hogy egy szervezetet alapítsanak, Global Network Initiative néven. Ennek az volt a célja, hogy valamilyen ésszerű megoldást, kompromisszumot találjanak a túl szigorú szabályozásra, és növeljék a civil szféra szabadságát. Még a mai napig tart ez a kezdeményezés, ám bizonytalan, hogy milyen fejlemények fognak születni e kérdéssel kapcsolatban.³⁸

A jövőre nézve az a következtetés vonható le, hogy nem az a fő kérdés, hogy az internetet hogyan lehet szabályozni, hanem hogy hogyan kell szabályozni, és a szabályozásnak hogyan kell működnie ahhoz, hogy a leghatékonyabb legyen. Ezen túlmenően az államoknak tiszteletben kell tartaniuk más államok online tevékenységeit.³⁹

Napjainkban az internet népszerűsége rohamosan nő, egyre több célból használják, melynek következtében felmerülnek jogi kérdések az internettel kapcsolatban. Kettős rendszerünk

³⁷ Palfrey 2010, p. 990

³⁸ Palfrey 2010, p. 992

³⁹ Palfrey 2010, p. 993

lehet tekinteni: egyrészt kommunikációs eszköz, amely szinte bármilyen információt könnyen hozzáférhetővé tesz, másrészt pedig új, sajátos médium is, a rádió, televízió, újság mellett.⁴⁰ Azonban az internet több a hagyományos értelemben vett médiumnál, mivel nem csak üzenetet közvetít, hanem olyan információkat is, amelyek nem minősülnek kommunikációnak. Ugyanazokkal a fogalmakkal találkozhatunk az interneten, mint amelyekkel a hétköznapi életben, és el is végezhetőek a virtuális világban. Ilyen jelenség többek közt a tanulás, vásárlás, ügyintézés. Tehát a hagyományos értelemben vett kommunikáció fogalma itt nem használható, mivel rengeteg olyan tevékenységet végzünk az interneten, amely nem közvetít semmiféle üzenetet.⁴¹ Éppen ezért merül fel az internettel kapcsolatban valamiféle korlát szükségessége, amelyet elsősorban a jogban lehetne megtalálni.

Az internet számos jogi kérdést vet fel, amely többek között kiterjed a hagyományos jogterületekre, és vannak olyanok, amelyek csak az internettel kapcsolatban merülnek fel. Ilyen például az interneten megvalósuló cselekmények jogi minősítése vagy az elektronikus kereskedelem.⁴² Az internet olyan jelentős társadalmi jelenséggé nőtte ki magát, hogy számos felvetés született vele kapcsolatban. Ezek közül talán a legfontosabb az, hogy az emberek úgy gondolják, amit az interneten véghezvisznek, ahhoz a jognak semmi köze, tehát szabadon tehetnek akármit, bármilyen szankció nélkül. Ezt a hétköznapi ember is nap mint nap tapasztalja, hiszen sokszor találkozhatunk illegális tartalmú oldalakkal. Mint ahogy az fentebb kifejtésre került, az internet első közvetlen elődje az ARPANET nevű hálózat volt, és mivel ezt a rendszert kizárólag az értelmiségi réteg használta, nem merült fel a jogi szabályozás szükségessége, hiszen az önkorlátozás jól működő koncepciónak bizonyult.⁴³ Véleményünk szerint még nagyon sok időnek kell eltelnie addig, amíg a hétköznapi emberek megértik az internetben rejlő szerteágazó lehetőségeket, és létre lehet hozni egy konkrét jogi szabályozást vele kapcsolatban. A legfontosabb dolog, hogy meg kell érteni, hogy a jognak ugyanúgy helye és fontos szerepe van az internet világában, mint a hétköznapi életben. Sajnos ezt a folyamatot jelentős mértékben nehezíti az, hogy az internet világa nehezen ellenőrizhető, és számos problémát vet fel.

A létező jogi szabályozással kapcsolatban ki kell emelni, hogy nem eléggé átgondolt, és egyértelmű, hiszen jelenleg Magyarországon az a jellemző, hogy a meglévő törvények egyes

⁴⁰ Majtényi László: Információs és médiajog I, Bíbor Kiadó Miskolc, 2010, p. 319

⁴¹ Bayer Judit: A háló szabadsága, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2005, p. 14

⁴² Majtényi 2010, p. 320

⁴³ Majtényi 2010, p. 321

részeit kiterjesztően értelmezik az internetre is, tehát még nem alakult ki egy átfogó, külön szabályozás.⁴⁴ Szükség lenne a közeljövőben egy ilyen szabályozás megalkotására.

⁴⁴ Bayer 2005, p. 13

IV. Variációk az internet kormányzására

1. Emberi Jogok és Alapelvek Internetes Nyilatkozata

Az internet nyújtotta lehetőségek elvekbe foglalásával nem csak a jogalkotók foglalkoznak. Több magánszemély, civil szervezet is feladatának tartotta ezen hatalmas, felmérhetetlen terület körülírását, rá vonatkozó (természetesen kötelező erővel nem bíró, de) ésszerű alapelvek kimunkálását. Ilyen az IRP⁴⁵, a magát csoportok és egyének nyílt hálózataként definiáló szervezet. 2009 óta működik, kezdetben 'collabo-writing' névre keresztelt projektként a Wikipédián, ahol az ismert peer-to-peer⁴⁶ jelenségnek megfelelően az internet polgárai válogatás nélkül szerkeszthették, alakíthatták az akkor még bőven csak alakulófélben lévő alapelveket - szakértelemtől, hozzáértéstől függetlenül. Egy évvel később, 2010-ben elkészült az IRP alapszabályának első verziója. Ez a laikus elemeket mellőzve már egy kifejezetten e célból összehívott emberi jogi szakértői csoport munkája volt, majd ugyanezen évben megalkották az Emberi Jogok és Alapelvek Internetes Nyilatkozatának Béta verzióját⁴⁷. Ezt a nyilatkozatot az eddigi alkotók kollaborált munkája szülte, a szakértők által létrehozott tervezetet azóta is folyamatosan alakítják az olvasói visszajelzések, visszahozva-megőrizve az eredeti P2P-gyökereket.

A 24 pontos nyilatkozatból egyértelműen kitűnik, hogy megalkotói az EJENY-ből építkeztek, s ezt nem is tagadják. Ha valaki a weboldal, a nyilatkozat szerkesztője szeretne lenni építő jellegű hozzászólásaival, regisztrálnia kell az oldalra, egy WordPress felhasználói profil létrehozásával. Már itt, a regisztráció alkalmával felhívják az oldal szerkesztői a nagyközönség figyelmét céljukra., miszerint szakértők tudásával és a regisztrált felhasználók észrevételeivel alkossák meg az internet kormányzásához szükséges alapelveket. Az IRP tehát rögzíteni kívánja az online környezetben előforduló alapjogokat, a biztonságosabb, jogszerűbb internet-szféra megteremtése érdekében. Iránymutatásként olvashatjuk, ez az oldal azért jött létre, hogy az érdeklődők, hozzászólók a Nemzetközi Egyezmény a Polgári és Politikai Jogokról, valamint az EJENY mentén haladva, a bennük foglalt szabályok internetes környezetben való újraértelmezésével formázhassák a szakértők által már vázként, Béta verzióként létrehozott EJAINY-t.

⁴⁵ Internet Rights and Principles Dynamic Coalition <<http://irpcharter.org/>>

⁴⁶ A továbbiakban: P2P.

⁴⁷ Ezt nevezzük a továbbiakban EJAINY-nek, a könnyebb olvashatóság végett.

Az IRP propaganda-dokumentuma a fent említett 24 pontot röviden, tömören összefoglalva hívja fel a figyelmet arra, mivel foglalkozik maga a szervezet, mit tartalmaz az EJAINY eddigi verziója. A tíz pontos dokumentum lényegre törően fogalmazza meg célját: az internetes környezetben a technológia és a jog különleges, folyton változó elegye adta szabadság mellett az emberi jogok érvényesítését. A garantált nemzetközi siker érdekében a dokumentum a következő fordításokban érhető el az IRP weboldalán⁴⁸: albán, angol, bangladesi, bosnyák/horvát, észt, filippínó, finn, francia, német, magyar, olasz, khmer⁴⁹ koreai, macedón, lengyel, portugál, román, spanyol, szuahéli, svéd és thai nyelven. A magyar nyelvű propaganda-szöveget a következő formában találhatjuk meg a fent említett oldalon:⁵⁰

Internet Rights & Principles Coalition

10 INTERNET JOG ÉS ALAPELV AZ INTERNET KORMANYZASAHOZ

Ez a dokumentum 10 alapjogot és alapelvet nevez meg, melyek az Internet kormányzásának alapját kell, hogy képezzék. Az IRP (Internet Right and Principles Dynamic Coalition) írta össze őket, ami csoportok és egyének nyílt hálózata. Célja, hogy az emberi jogokat az Internetes környezetben is érvényesítse. Az alapelvek a nemzetközi emberi jogi normákat követik, és az IRP kidolgozás alatt álló Emberi Jogok és Alapelvek Internetes Nyilatkozatából indulnak ki.

WWW.INTERNETRIGHTSANDPRINCIPLES.ORG

- 1) Egyetesség és egyenlőség** Minden ember szabadnak és méltóságában, jogaiban egyenlőnek születik, melyeket az online környezetben tiszteletben kell tartani, védeni kell és érvényre kell juttatni.
- 2) Jogok és társadalmi igazságosság** Az Internet az emberi jogok és a társadalmi igazságosság hirdetésének, védelmének és megvalósításának a helye. Az online környezetben mindenkinek kötelessége tisztelni mások emberi jogait.
- 3) Hozzáférés** Mindenkinek egyenlő joga van hozzáférni egy szabad és biztonságos Internethez.
- 4) Vélemény és gyűlekezés** Mindenkinek joga van információt keresni, kapni és küldeni az Interneten keresztül, cenzúra vagy más beavatkozás nélkül. Ugyanígy mindenkinek joga van szabadon szerveződni az Interneten társadalmi, politikai, kulturális és más célokból.
- 5) Adatvédelem** Mindenkinek joga van az online magánélethez. Ez magában foglalja a megfigyelésmentes kommunikációt és adattárolást, a titkosítás használatának a jogát, valamint az online anonimitás jogát. Mindenkinek joga van az adatai védelmére, beleértve a személyes adatai feletti ellenőrzést az adatgyűjtés, adattárolás, adatfeldolgozás, törés és adatszolgáltatás során.
- 6) Élet, szabadság és biztonság** Az élethez, szabadsághoz és biztonsághoz való jogot az online környezetben is elengedhetetlen védeni, érvényesíteni és tiszteletben tartani. Ezeket a jogokat nem szabad más jogoknak megsérteniük, vagy felhasználásukkal más jogokat sérteni.
- 7) Sokszínűség** Támogatni kell a kulturális és nyelvi sokszínűséget az Interneten, illetve a technikai és szabályozási újításokat melyek elősegítik a kifejezés sokféleségét.
- 8) Hálózati egyenlőség** Mindenkinek egyetemes és nyílt hozzáférést kell biztosítani az Internetes tartalmakhoz, szabadon minden diszkrimináló megkülönböztetéstől, szűréstől vagy forgalomszabályozástól ami kereskedelmi, politikai vagy más alapokon nyugszik.
- 9) Szabványok és szabályozás** Az Internet felépítése, kommunikációs rendszerei, valamint dokumentum- és adatformátumai nyílt szabványokon kell, hogy alapuljanak, amelyek mindenki számára biztosítják a teljes interoperabilitást, integrációt és az egyenlő esélyeket.
- 10) Kormányzás** Az Internet működésének és kormányzásának az emberi jogok és a társadalmi igazságosság kell legyen a jogi és normatív alapja. Ennek átlátható és multilaterális formában kell megvalósulnia, a nyíltság, integráció, részvétel és számonkérhetőség elvei alapján.

SZÁLLJ BE AZ IRP NYILATKOZAT FEJLESZTÉSÉBE A WWW.IRPCHARTER.ORG-ON, KÖVESS MINKET A @NETRIGHTS CSATORNÁN TWITTEREN ÉS CSATLAKOZZ AZ INTERNET RIGHTS AND PRINCIPLES FACEBOOK CSOPORTHÓZ.

A dokumentum egyértelműen fogalmaz, néhány pontja azonban külön kiemelendő. Elsőként az Egyetemeség és egyenlőség alapelvére fontos felhívni a figyelmet, mivel az

⁴⁸ <<http://irpcharter.org/campaign/>>

⁴⁹ A khmerek és Kambodzsa hivatalos nyelve.

⁵⁰ <<http://irpcharter.org/site/wp-content/uploads/2011/09/pdf/hungarian.pdf>>

interneten lépten-nyomon belebotlunk olyan weboldalakba, melyek súlyosan sértik az emberi méltóságot. Az első alapelv tehát hangsúlyozza nekünk a számtalan nemzeti és nemzetközi szabályozás után szabadon, hogy ha minden ember jogaiban egyenlőnek születik, ugyanilyen egyenlőségben szülessen meg (vagy épp szülessen újjá) az internetes környezetben, tudva, hogy szabadságát és méltóságát, mint a való életben is, alapelvek rögzítik, védik. Az ötödik alapelv az adatvédelmet nevesíti az internetes környezetben, ezen belül a különböző online felületeken történő adatkezelést emeli ki, milyen jogi köntösben, milyen érdekek érvényesítésével, érdekek védelmével kerülhet rá sor.⁵¹ A dokumentum nyolcadik pontja, tehát a Hálózati egyenlőség kérdésköre szintén külön említést érdemel. Ez a kérdés országonként vizsgálva csaknem szöges ellentétet mutat, de számtalan a sarkított szabályozás, intézkedés ezt a témát tekintve. Arról, hogy a forgalomszabályozás valójában megjelenik-e a hétköznapiakban, és, ha megjelenik, hogyan, egy lentebb olvasható fejezet részletesen foglalkozik⁵².

2. Az ICANN-vita

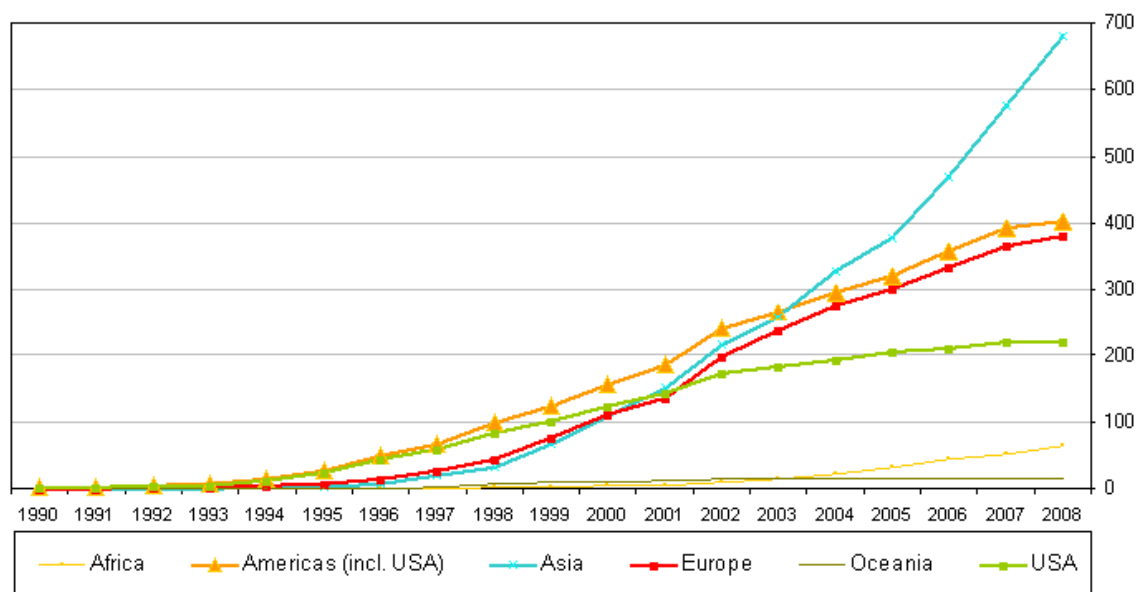
Ezen a civil megmozduláson kívül azonban van egy hivatalos internet-kormányzó egység is, melyet sokat nem ismernek. Ez a kaliforniai székhelyű ICANN⁵³ szervezet, mely a világháló egyedüli rendőreként az internet forgalmát irányítja. Az internetes tartományneveket felügyelő nonprofit szervezet 1998-ban jött létre és az Egyesült Államok kormányával kötött megállapodás alapján működött 2009-ig. Ezen év szeptember 30-tól az Európai Bizottság több ízben történő szorgalmazására már nem az Egyesült Államok kereskedelmi minisztériuma felügyeli egyoldalúan, hanem a GAC⁵⁴ által és maga az ICANN által a világ kormányainak bevonásával kijelölt független felügyelőcsoportok.

⁵¹ Ennek hazai megjelenésére íme egy példa, a fentebb már említett NAIH által szervezett kötelező Adatvédelmi Nyilvántartásba történő bejelentkezésről, A relatíve új szervezet a következőket kéri az adatkezelőtől: az adatkezelőre, az adatkezelésre, annak jogalapjára, az adatfeldolgozásra, az adatok forrására, az adatfelvétel jogalapjára, az adattovábbításokra, az adattovábbítás jogalapjára, és az érintettek körére vonatkozó információkat. Azonban hozzá kell tenni, ez a bejelentés gyakorlatilag puszta formáság, hiszen a hivatalnak alig van ideje a beérkező kérelmeket rendszerezni. Arra, hogy a Hatóság random ellenőrzéseket tartson, ideje sincs, mivel a honlapon közzétettek (http://naih.hu/files/Tajekoztato_a_nyilv_erk_bej_feld_2012_01_19.pdf) szerint a több ezernyi bejelentés miatt csúszásban van, a 8 napos határidőt nem tudta tartani. (Megkeresésünkre a következőkről tájékoztattak: a bejelentésről 3 hét múlva érkezik egy visszaigazolás, maga az adatkezelési engedély, azonban a gyakorlatban erre 3 hónap múlva került sor. Ilyen mértékű csúszás mellett gyakorlatilag kizárható, hogy valaki ellenőrizné is a benyújtott kérelmeket, és az adatkezelők oldaláról sincs olyan mértékű tájékoztatás az adataikat szolgáltatók részére, hogy ez a bejelentés az ő megnyugtatójukra szolgáljon, az adataik biztosan jó helyre kerülnek.

⁵² Jelen dolgozat Szélsőséges variációk az internet szabályozására c. fejezete

⁵³ Internet Corporation for Assigned Names and Numbers

⁵⁴ Az ICANN kormányzati tanácsadó bizottsága.

Ez a reform a Bizottság szerint a szólásszabadság és az internetes ügyletek biztonságának előmozdításához elengedhetetlen volt. A közérdekű politikai célok elérése végett a Bizottság határozottan elkötelezte magát az együttműködés mellett az Unió 27 tagállamával⁵⁵. Azonban a reform legfontosabb elemeinek (nagyobb függetlenség, külső elszámoltathatóság) világméretű, teljes megvalósulására még várni kell. Ezekre a reformokra elsősorban azért lenne szükség, mert az internetezők száma rohamosan növekszik a világ különböző pontján, az Egyesült Államok azonban nem akar változtatni a pillanatnyi rendszeren.

Ez a látszólag a fogyasztókért, tehát a különböző államok állampolgáraiért folytatott vita csaknem minden országot megmozgatott, így Oroszországot és Kínát, sőt az őket támogató India és Brazília is ki akarja használni az alkalmat, hogy beleszólhasson az internet kormányzásába. 2012 december végéig a fent említett átmeneti állapot uralkodik, hiszem már nem csak az Egyesült Államok gyakorolja a felügyeletet (ahogy azt ők kívánták) viszont nem is az ENSZ a legfőbb irányító szerv (mint ahogy azt a Bizottság kívánná). Bár az internet lényege, hogy nincs “főnöke”, azonban ez nem azt jelenti, hogy ne is legyen rá vonatkozó szabályozás. Így például szükséges a technológiai szabványok meghatározása, valamint az internetes oldalak címeinek, tehát a domain-nevek felügyelete sem elhanyagolható feladat annak megelőzése érdekében, hogy két oldal ugyanazt a nevet használja.

Jelenleg az internet működéséhez szükséges szabályokat ez a decentralizált, rendszer biztosítja, mely számtalan kisebb szervezetből áll. Ebben nem csupán kormányzati szervek,

⁵⁵ IP/09/1397 <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-1397_hu.htm?locale=FR> 2012.11.26.

hanem a technológiai ipar, a civil szervezetek képviselői vagy például a tartalomszolgáltatók is képviseltetik magukat.

Azonban ez a tengeren túli dominancia több országot is sért, ezért jelentette ki 2011 júliusában Vlagyimir Putyin orosz elnök:

támogatja a nemzetközi felügyeletet, azaz az ENSZ „hatalomátvétele” az internet felett⁵⁶.

Pillanatnyi forrásaink a tagországok júliusban kiszivárgott javaslatai, melyeket a decemberi konferenciára készítettek. Ezekből kiderülnek, melyik állam miként képzelne el a nemzetközi felügyeletet.

Az ezen javaslatok szerint felosztott szabályozandó területek közül kiemelnénk néhányat a könnyebb érthetőség, gyakorlati rálátás, szemléltetés végett: cyberbűnözés elleni harc irányítása, kényszerű reklámlevelek, spamek szabályozása, adatvédelmi kérdések megválaszolása, gyermekek védelme.

Minden ország különböző módon képzelel el a szabályozást, így nem csak a fent említett területek felügyelet alá vonásával, de egészen különös módszereket is alkalmazva. Oroszország és Irán például a kötelező technikai szabványok előírását szorgalmazza, Egyiptom és más arab országok pedig az ellenőrzés jogát vezetnék be, tehát hogy az ország internetes forgalma milyen úton (milyen kábeleken) megy végbe. Ez az utóbbi talán a legabszurdabb javaslat, bár több rezsim arra jogot formálna, hogy belenézzen az adatforgalomba, így az e-mailekbe, chat- beszélgetésekbe is.

Fontos a kérdés gazdasági oldalát is vizsgálni: felvetődött ugyanis, hogy a tartalomszolgáltatók adóznak azért, mert az általuk küldött adatok eljutnak a felhasználókhoz. A gyakorlatra lefordítva például a Facebook, a Google vagy az Apple adófizetésre lenne köteles egy adott állam felé azért, mert annak állampolgára adatokat töltött le a fenti oldalokról, vagy esetleg csak látogatta az adott cég honlapját. Ezen kezdeményezés egyik támogatója szintén Oroszország. Azonban ez a rendszer számos országot igen nagy anyagi hátránnyal sújtana, az adó kivetése esetlegesen az internetről való lekapcsolást eredményezné.

⁵⁶ Népszabadság Online: Az internetért harcolnak a nagyhatalmak, 2012.08.06.
<http://nol.hu/kulfold/az_internetert_harcolnak_a_nagyhatalmak> 2012.11.26.

Ez a történet 2012. december 14. után válik csak igazán érdekessé, aznap zárul ugyanis a találkozó, melyen a júliusban kiszivárgott tervezetekről döntenek. Addig sajnos semmi biztosat nem lehet elmondani az internet kormányzásával kapcsolatban, csak a tervezetek csak találgatásokra adnak alapot.

3. Szélsőséges variációk az internet szabályozására

Érdekességgént említést teszünk néhány ország internet szabályozásáról, mely alapján látható, hogy az egyes területek között mekkora különbségek adódnak.

Amerikában természetesen demokratikus szabályozást találhatunk, kinyilváníthatják a véleményüket, függetlenül attól, hogy esetleg negatív hangvételű, avagy megkérdőjelezhető, érdekes tartalommal bír. Ugyanez azonban nem mondható el minden országról. Sok helyen nagyon szigorú szabályokkal találkozhatunk azzal összefüggésben, hogy az állampolgárok mit tehetnek az internet világában, milyen oldalakat látogathatnak. A Google például 2012 júliusában egy új jellegzetességgel állt elő Kínával szemben, ugyanis a kínai internet felhasználókat figyelmezteti, ha olyan tartalomra keresnek rá, amelyet esetleg letilthat a kormány. Már korábban is adódtak hasonló ügyek a keresőóriás és Kína között. A cenzúra területén folytatott múltbéli csatározások után a Google úgy döntött 2010-ben, hogy szervereit Hong Kongba költözteti. Azonban nem Kína az egyetlen ország, amely szigorú internetjogi szabályokkal rendelkezik. Tekintsük át néhány ország szabályozását.

Fehéroroszország új internetszabályzata értelmében ez év január hetedikétől tilos külföldi honlapokat látogatni, aki megszegi, 100 eurós bírságra számíthat. Az Európa utolsó diktatúrájaként számon tartott országban a cél természetesen nem a kereskedelem ellehetetlenítése, hanem az ellenőrizetlen hírek és a közösségi média terjedésének megakadályozása⁵⁷.

Mindeközben Spanyolországban jogszabály alapján létrehoztak egy olyan kormányzati szervet, amelynek hatalmában áll felszólítani az internetszolgáltatókat az oldalak leállítására. A kulturális miniszter után Sinde-törvényre keresztelt szabályozás érkezését a kreatív iparágban dolgozók nagy örömmel fogadták, az internetes aktivisták viszont ellene vannak. A

⁵⁷ <<http://www.digibiz.hu/vilagszerte-szigorodik-az-internet-szabalyozasa/20120106>> 2012.11.26.

spanyol kormány szerint szükséges volt megtenni ezeket a lépéseket, és összhangban áll a nemzetközi kalózzellenes törekvésekkel⁵⁸.

Az Egyesült Arab Emírségek egy tűzfalas blokkolási rendszert vezetett be minden pornográf tartalmú, társskereső és chat oldallal, valamint az azonnali üzenetváltó programmal (pl. Skype) szemben. Még néhány Wikipédia oldal is tiltott területnek számít. Ha a felhasználók bármelyik ilyen, vagy hasonló jellegű oldalra rákeresnek, a belépésüket megtagadják. Ahmen Mohammed bin Grahibot, a Hetta nevű online magazin szerkesztőjét 20000 dirham-ra (kb. 5400 dollárra) bírságolták, mert a hazájában jelen lévő korrupcióról és sikkasztásról cikkezett az állami tulajdonban lévő Dhabí Media Company-vel kapcsolatban.⁵⁹ Ehhez kapcsolódóan megemlítendő még, hogy aki az iszlám vallásról negatívumokat állít, vagy a családon belüli erőszakról beszél, akár börtönbüntetéssel is szembenézhet.

Jordániában 2010-ben a kormány 48 helyi hírekkel foglalkozó weboldalt tiltott le minden munkahelyen, mivel ezek az oldalak a weben való böngészést idő-és pénzpocsékolásnak titulálták. Ezzel egy időben a jordániai belügyminisztérium felszólította az internetkávézókat arra, hogy olyan szoftvereket telepítsenek fel a gépeikre, amelyek blokkolják azokat a weboldalakat, amelyek szerencsejátékra, drogfogyasztásra, és dohányzásra ösztönöznek. Ezen kívül blokkolniuk kell a különböző vallások ellen uszító, és a pornográf tartalmú oldalakat is. Ezek a szoftverek digitális adatbázissal is rendelkeznek, amelyek tartalmazzák a felhasználók nevét hat hónapra visszamenőleg.

Dél-Koreában nagyon szigorú szabályokkal találkozhatunk. A világ legtöbb országában álnéven lehet véleményt nyilvánítani az interneten, azonban Dél-Koreában korántsem így van. Létrehoztak egy rendszert, amelyen keresztül a felhasználóknak bizonyítaniuk, igazolniuk kell a valódi nevüket, ha belépnek egy oldalra, vagy pedig hozzászólnak valamihez. A névtelen hozzászólásokat törlik. A Google úgy vélte, hogy ez a jogi szabályozás teljesen értelmetlen, és ezért megtagadta ennek bevezetését a YouTube koreai verzióján ahelyett, hogy kikapcsolta volna a videó feltöltési funkciót, és a hozzászólás lehetőségét az oldalon. Bárki, akit azon kapnak, hogy névtelenül hozzászól egy cikkhez egy olyan internetes blogon, amelynek több mint 100000 olvasója van, 5 éves börtönbüntetésre számíthat. Ezen kívül, maximum 3 éves

⁵⁸ <http://index.hu/tech/2012/01/04/elfogadtak_a_spanyol_sopa-t/> 2012.11.26.

⁵⁹ Alex Bracetti, Damien Scott: 10 countries with ridiculous internet laws, 2012. 08. 03.

börtönbüntetésre is lehet számítani rágalmazás miatt, még akkor is, ha az állítás bizonyítottan igaz.

Az internetszabályozás Kubában is hasonlóan szigorú. Letiltottak minden privát internetszolgáltatót, ezen kívül minden online internetes tevékenységet ellenőriznek az IP cím segítségével. Alkalmazznak jelszósűrűséket is, és gyűjtik az egyéni böngészési előzményeket is. Akárki, akit privát internetezésen kapnak, 5 éves börtönbüntetésre számíthat, ezen kívül, ha valaki forradalmi, vagy uszító jellegű gondolatokat oszt meg az interneten, akár 20 év börtönre is ítéltető.

Indiában 2006-ban létrehozták a Computer Emergency Team nevű szervezetet, amelynek az a feladata, hogy ellenőrizzen minden bejövő és kimenő internetes forgalmat az országban. Emellett a 2008-ban kiadott Information Technology Act nevű dokumentum hatalmas befolyással ruházta fel a kormányt. Ennek következményeként a kormány manipulálni tudja az országban lebonyolított internetes aktivitást, különös hangsúlyt fektetve a pornográf tartalmú oldalakra. Ha bárkit azon kapnak, hogy pornográf tartalmat szeretne nézni az interneten, 5 év börtönbüntetést kaphat, másodsorban pedig 10 lakh rupee (kb. 22000 dollár) pénzbüntetést. Ezen kívül, ha bárki támadó jellegű, vagy pedig zaklató, zavaró e-maileket küld, 2 év büntetésre számíthat.

Marokkóban nincsen hivatalos jogszabály az internet szabályozására, a kormány alapvetően kényére-kedvére tilthat le weboldalt. Például a Tumblr nevű blogoldal, a Google Earth, a Youtube, és különböző politikai oldalak is tiltólistán vannak. Ezen kívül, ha bárki rossz szót szól a monarchiáról, vagy a királyi családról, súlyos büntetésekre számíthat. Egy újságíró, Mohammed Raji 2 éves börtönbüntetést kapott, és súlyos pénzbüntetést, amiatt, hogy a marokkói királyt kritizálta, és egy szerzőtársa, Hassan Behrun pedig amiatt kapott 6 hónap letöltendő, hogy petíciót kezdeményezett a korrupció ellen.⁶⁰

Afganisztán is az extrém mértékben szigorú szabályokkal rendelkező országok közé tartozik, a legbefolyásolóbb tényező a vallás. Sokkoló adat lehet számunkra, hogy az afgán lakosság mindössze 1%-a rendelkezik internetkapcsolattal. Minden társkereső és közösségi oldal tiltott, többek közt a Facebook, Twitter, Gmail. Tilalom van életben a szerencsejátékok, alkoholfogyasztást, szexualitást tartalmazó oldalakkal szemben, és azokkal szemben is, amelyek a nők jogait hirdetik, tehát minden olyan tartalom tabu, amely az afgán

⁶⁰ Bracetti-Scott, 2012

hagyományokkal szembehelyezkedik. 2008 januárjában például egy újságíró-tanonc, Parwez Kambakhsh halálbüntetést kapott amiatt, hogy letöltött és terjesztett egy olyan dokumentumot, amely a nők jogait védte.⁶¹

A hatvan internetet szabályozó dokumentummal, és a több, mint 30.000 virtuális rendőrségi erővel rendelkező Kína a világ legszigorúbb szabályozását mondhatja magáénak. Minden olyan oldalt tiltanak, amely a szabad véleménynyilvánítást teszi lehetővé (pl. Facebook) és az olyan tartalmak is tiltottak, amelyekben a kínai szabályokkal ellentétes vélemények fogalmazódnak meg. A Microsoft kínai blogszolgálatát magát a „demokrácia” szót is tiltja a blogok címeiben. Az internetkávézók minden egyes leütött karaktert ellenőriznek, valamint rögzítenek minden online beszélgetést, játékot, és e-mailt.

Végül Irán szabályairól is érdemes említést tenni. 2008 óta több, mint 5 millió weboldalt tiltottak le, amelyek az ottani erkölcsökkel szemben állnak, többek közt a YouTube, és a Facebook is. Ezen szabályozás előtt pedig, a kormány elvárta minden felhasználótól, hogy megígérje írásban, nem fognak iszlámellenes oldalakat látogatni. A háztartásokban az internetről való letöltési sebesség 128 kbit/s-ra van korlátozva, az irodákban pedig ez maximum 2 Mbit/s lehet. A szankciók a pénzbüntetéstől egészen a 15 éves börtönbüntetésig kiszabhatóak, sőt, van olyan cselekmény, amelyért halálbüntetés jár. Az egyik leghíresebb ügy Hossein Derakhshan nevéhez fűződik, aki a perzsa blogolás atyjának tekinthető. 2008-ban, Derakhshan-t minden előzetes ok nélkül letartóztatták, 2 évig volt őrizetben, végül 9,5 éves börtönbüntetésre ítélték.⁶²

Mindezek alapján láthatjuk, hogy a világ különböző országaiban rendkívül eltérő szabályozások vannak hatályban, a demokratikustól egészen a teljes tilalomig. Ezek a szabályok nagyban függenek az adott ország politikai beállítottságától, és vallási nézeteitől is.

⁶¹ U.o.

⁶² Alex Bracetti, Damien Scott: 10 countries with ridiculous internet laws, 2012. 08. 03.

V. Alapjogi ütközések a szerzői jog szempontjából az interneten

1. Uniós szemlélet

a) Szerzői jogi védelem a nemzetközi egyezményekben

A szerzői jogi védelem és korlátozása számtalan általános nemzetközi, illetve uniós egyezményekben jelenik meg⁶³.

Az általános nemzetközi egyezmények sorát tekintve 1948. december 10-én jött létre a szerzői jogot, mint emberi jogot elismerő nemzetközi norma: az ENSZ⁶⁴ által elfogadott EJENY⁶⁵ mely szerint:

*"mindenkinek joga van minden általa alkotott tudományos, irodalmi és művészeti termékkel kapcsolatos erkölcsi és anyagi érdekeinek védelméhez".*⁶⁶

A nyilatkozat egyúttal megfogalmazza azt is, hogy a szerzői jogok korlátozásának alapját a kulturális jogok adják, valamint elsőként kezeli elkülönítve a szerzői művek védelmét a dologi tulajdonra vonatkozó emberi tulajdontól. Szabályozására azonban esetjog nem épül, így jelentőségét elsőségén kívül nem szerencsés túlbecsülni.

Következő megemlítendő nemzetközi norma az EJEE⁶⁷ mely bár közvetlenül rendelkezik szerzői jogról, azonban értelmezése során az Emberi Jogok Európai Bírósága több döntésében is hivatkozik az oltalom tulajdonjogi jellegére, mely így irányadó lehet a szerzői jog tekintetében is.

Témánkhoz kapcsolódik, ám nem szorul különösebb kifejtésre az 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya mely gyakorlatilag a fentebb leírtakat átemelve, az EJENY szabályozását megismételve a szerzői jogot kulturális jogként határozza meg.

⁶³ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata; Emberi Jogok Európai Egyezménye; Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya; Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya; A Szellemi Tulajdon Világszervezetének alapító egyezménye; Az UNESCO kulturális sokszínűségről szóló egyezménye; Az Európai Közösséget alapító Szerződés; Alapjogi Charta; Lisszaboni Szerződés; Berni Uniós Egyezmény; TRIPS-megállapodás; WIPO-szerződések; WCT korlátozási rendszere; WPPT rendszere.

⁶⁴Egyesült Nemzetek Szervezete

⁶⁵Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

⁶⁶ EJENY 27. cikk (2)

⁶⁷Emberi Jogok Európai Egyezménye

A következő évben a következő szerzői jogi témát érintő egyezmény azonban már elszakad az EJENY megfogalmazásától. A Szellemi Tulajdon Világszervezetének alapító egyezménye ugyanis pusztán csak a preambulumban utal egy esetleges emberi jogi kapcsolatra, másrészt az ENSZ keretében született dokumentumok közül ez az első, melyben a tulajdoni felfogás megjelenik.

Említésre érdemes az UNESCO⁶⁸ kulturális sokszínűségről szóló egyezménye, melynek preambuluma ugyan elismeri a szellemi tulajdon-jogok fontosságát a kulturális kreativitásban részt vevő személyek támogatásában, ám ezt a kulturális kifejezések sokszínűsége védelmének pusztán csak egyik eszközének tekinti.⁶⁹

Ezen szabályozások után leszűkítve a látókört, a szerzői jogi tárgyú nemzetközi egyezmények bemutatására térnénk át.

Elsőként a Berni Unió Egyezmény⁷⁰ említendő, mely 1886 óta nemzeti elbánást biztosít az Unió valamennyi országa állampolgárainak és jogutódainak a még nyilvánosságra nem hozott műveik és a legalább egy uniós államban publikált művek tekintetében.⁷¹

Az Európai Unió szabályozásával kapcsolatban ki kell térnünk két mérföldkönek számító döntésre. Az egyik, a SABAM v. Tiscali ügy, amely még 2004-ben kezdődött Belgiumban. Az ügy lényege abban fogható meg, hogy egy internetszolgáltató⁷² mennyiben kényszeríthető arra, hogy közreműködjön a szerzői jogosultak jogérvényesítésében. A SABAM egy belga szerzőket, zeneszerzőket és kiadókat képviselő szervezet, a Tiscali pedig egy belga internetszolgáltató. Az alaptényállás szerint, a SABAM úgy vélte, hogy a Tiscali előfizetői engedély nélkül töltenek le jogvédett zeneműveket, és emiatt a Tiscalit perelte be. A követelés abban állt, hogy a bíróság kötelezze a szolgáltatót a jogellenes forgalom kiszűrésére. Az elsőfokú ítélet helyt adott a követelésnek, és kötelezte a Tiscalit a szűrőrendszer létrehozására. Azonban nem hagyták annyiban az ügyet, fellebbezést nyújtottak be az ítélettel szemben, és az Európai Unió Bírósága megváltoztatta az első fokon eljáró bíróság ítéletét 2011-ben. A Bíróság igazat adott a Tiscalinak abban, hogy egy ilyen szűrőrendszer létrehozására való

⁶⁸United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization <www.unesco.org>

⁶⁹ Gyenge Anikó: Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010, p. 30

⁷⁰ A továbbiakban: BUE

⁷¹ Gyenge 2010, p. 38

⁷²ISP

kötelezés ellentétes azon általános uniós irányelvvel, mely szerint tilos az általános nyomon követés. Emellett a Bíróság álláspontja szerint a szűrőrendszer nem veszi figyelembe a szellemi tulajdonjog védelme és a vállalkozás szabadságának védelme közti egyensúly fontosságát sem. Ez a döntés előrelépést jelentett, hiszen látható, hogy a Bíróság is az internetszolgáltatóknak kedvezett. Világossá tették, hogy a technológia fejlődésével lépést kell tartani a jogi szabályozásnak is⁷³.

Egy másik, aktuálisabb ügy is ezzel a témával foglalkozik, a SABAM v. Netlog döntés. A két ügy kapcsolódási pontja abban található, hogy a SABAM v. Tiscali ügyben a Bíróság az internetszolgáltatóra nézve kedvező döntést hozott, és ezt a döntést 2012 februárjában kiterjesztette a tárhely-szolgáltatókra is. Az ügyben a SABAM nevű szervezet vett részt - mint már az előbbieken kifejtésre került- és egyik legfontosabb feladata, hogy engedélyezze a szerzői jogi védelemben részesülő művek harmadik fél általi felhasználását.⁷⁴ A Netlog pedig egy online közösségi hálózati felületet üzemeltet, amelyen minden felhasználó kap egy személyes profilt, és ezen keresztül kommunikálnak egymással. A SABAM viszont sérelmezte azt, hogy szerinte a Netlog arra is lehetőséget ad, hogy a felhasználók használják, megosszák a SABAM által kezelt zenéket, és egyéb alkotásokat, és mivel ezért nem fizet a Netlog ellenértéket, így jogsértővé válik ez a tevékenység. Miután 2009-ben a díjfizetésre vonatkozó tárgyalások kudarcba fulladtak, az Európai Unió Bírósága elé került az ügy. A döntés hátterében uniós jogi irányelvek állnak, többek között a 2000/31/EK irányelv, amely az „Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv” nevet viseli⁷⁵. A (47)-es preambulumbekkezdés kifejti, hogy az, hogy a tagállamok nem írhatnak elő nyomon követésre vonatkozó kötelezettséget a szolgáltatók számára, az csak az általános jellegű kötelezettségekre vonatkozik, egyedi esetekben alkalmazható a nyomon követés⁷⁶. Ugyanezen irányelv tárhelyszolgáltatás című cikke így rendelkezik:

„(1) Ha az információs társadalommal összefüggő olyan szolgáltatásról van szó, amely a szolgáltatás igénybevevője által küldött információ tárolásából áll, a tagállamok biztosítják,

⁷³<http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2011/04/szuress-blokkolas-nem-megoldas.html>

⁷⁴ U.o.

⁷⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:25:32000L0031:HU:PDF> 2000/31/EK irányelv 14. cikk 2012.11.26.

⁷⁶ U.o.

hogy a szolgáltatót ne terhelje felelősség a szolgáltatás igénybevevőjének kérésére tárolt információért, azzal a feltétellel, hogy:

a) a szolgáltatónak nincsen tényleges tudomása jogellenes tevékenységről vagy információról, és – ami a kárigényeket illeti – nincsen tudomása olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvalóan jogellenes tevékenységre vagy információra utalnának;

vagy

b) a szolgáltató, amint ilyenről tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.

(2) Az (1) bekezdés nem alkalmazható arra az esetre, ha a szolgáltatás igénybevevője a szolgáltató irányítása alatt vagy ellenőrzése mellett jár el.”⁷⁷

Ez a rendelkezés is a Netlog számára kedvező, hiszen arról nem szólt a kereset, hogy a Netlognak tudomása van-e ezekről a tevékenységekről avagy sem, pusztán a szűrőrendszer létrehozásának jogellenességéről kellett döntenie a Bíróságnak.

A 15. cikk arról rendelkezik, hogy a tagállamok nem állapíthatnak meg a szolgáltatókat terhelő olyan általános kötelezettséget, mely szerint az általuk tárolt vagy továbbított információkat nyomon kellene követniük⁷⁸. Ez is a Netlog számára kedvez.

Fontos megemlíteni ezen kívül a 2004/48/EK irányelvet, amely „A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről” nevet viseli⁷⁹. Ez az irányelv már a SABAM-nak kedvez jobban, ugyanis kimondja, hogy:

„Az egyéb intézkedések, eljárások és jogorvoslatok sérelme nélkül a jogosultak számára lehetővé kell tenni, hogy a jogsértéstől való eltiltást kérelmezzenek olyan közvetítő személyek ellen, akiknek szolgáltatásait harmadik személy veszi igénybe a jogosult szellemi tulajdonjogának megsértése érdekében.”⁸⁰

Mindezek alapján a Bíróság elé terjesztett kérdés lényege abban állt, hogy lehetséges-e, hogy a nemzeti bíróság kötelezze a tárhelyszolgáltatót (Netlog) arra, hogy megelőző jelleggel, a

⁷⁷ U.o.

⁷⁸ 2000/31/EK irányelv

⁷⁹ <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:17:02:32004L0048:HU:PDF> > 2004/48/EK irányelv

⁸⁰ <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=119512&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=156054>>

saját költségére és időbeli korlátozás nélkül a teljes ügyfélkörre szűrőrendszert hozzon létre.⁸¹ Ebben az ügyben példaként hozta fel a Bíróság, hogy a SABAM v. Tiscali ügyben már kifejtette, hogy a tárhelyszolgáltatókra nézve nem írható elő olyan általános kötelezettség, mely alapján nyomon kellene követniük az ott tárolt információkat. A Bíróság ezzel összefüggésben megállapította, hogy egy ilyen szűrőrendszer létrehozása azt is jelentené, hogy az összes felhasználó minden adatát meg kellene vizsgálni, hiszen így lehetne a leghatékonyabban kiszűrni a felhasználók szándékát, az esetleges jövőbeli jogsértéseket. Így ebben az ügyben is megállapítható, hogy nem írható elő ilyen kötelezettség. Ezen kívül a Bíróság kifejezésre juttatta, hogy egy ilyen szűrőrendszer indokolatlanul magas költségeket és bonyolult informatikai rendszer létrehozását róná a tárhelyszolgáltatókra. Ez pedig ellentétes a már tárgyalt 2004/48/EK irányelv 3. cikkével, amely szerint a szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító intézkedések nem lehetnek indokolatlanul bonyolultak és költségesek.⁸² Emellett egy ilyen szűrőrendszer létrehozása sértheti a tárhelyszolgáltatók felhasználóinak alapvető jogait is, többek között a személyes adatok védelméhez való jogot, hiszen ezzel a szűrővel a felhasználók minden személyes adata megismerhetővé válik, ezáltal pontosan beazonosíthatók.⁸³ A Bíróság ezek alapján végül azt az ítéletet hozta, hogy a szűrőrendszer létrehozása sértené azt a követelményt, hogy a szellemi tulajdonjog védelme, a vállalkozás szabadsága, a személyes adatok védelméhez való jog és az információk fogadásának és közlésének szabadsága között egyensúlynak kell fennállni, tehát ugyanazt a következtetést vonta le, mint a SABAM v. Tiscali ügyben.⁸⁴

Mindkét döntés azt sugallja, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata, és az uniós jog egésze is igyekszik a szerzői jogon belül átfogóbb, általánosabb tételeket létrehozni és alkalmazni, és hangsúlyozza, hogy egyensúlyt kell tartani a szerzői jogosultak, a felhasználók és a közvetítő szolgáltatók érdekei között, a jövőre nézve is.

b) Az INFOSOC-irányelv elemzése

Az INFOSOC-irányelv⁸⁵ az uniós jog olyan szegmense, mely napjainkig a legszéleskörűbben foglalkozik a szerzői jog belső korlátozási rendszerével, annak nemcsak a belső piacot

⁸¹ U.o.

⁸² U.o.

⁸³ U.o.

⁸⁴ U.o.

⁸⁵ <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:HU:HTML>> 2001/29/EK irányelve

befolyásoló funkcióját, de kulturális, szociális feladatait is figyelembe véve.⁸⁶ Lényegét tekintve a nemzeti jogok és nemzeti szerzők számára határozza meg a korlátozás maximum szintjét.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy a korlátozások, tehát a nemzetközi egyezmények háromlépcsős tesztje és az irányelvek tesztje között alapvető funkcióbeli különbség van: a nemzetközi szerződések tesztje a külföldi jogosultak jogát védi a túlzott korlátozásoktól, az irányelv viszont a nemzeti szerzőknek biztosítandó jogokat és korlátozásait állapítja meg a tagállamok számára, így garantálva, hogy a tagállamok polgárai otthon és az Európai Unión belül is az irányelv alapján részesüljenek szerzői jogi oltalomban.⁸⁷

Az irányelvben megfogalmazott szabályozás azonban (bár mind a magyar, angol és német megnevezésében is erre utal: INFOSOC-irányelv, Copyright Directive, Info-Richtlinie) pontatlan, hiányoznak belőle például az információs társadalom és a szerzői jog kapcsolatának egyes elemeit meghatározó szabályok.

Az irányelv közvetlen tárgyi hatálya tekintetében sem teljes körű, mivel a szerzői és szomszédos jogok korlátozására vonatkozó eltérő szabályozás csak a többszörözési jog tekintetében valósul meg, ezentúl az is kérdéses, hogy ez a szabályozás vajon kiterjed-e minden műtípusra.⁸⁸ Ezen túl az irányelvből következik, hogy az a szoftverek szerzői jogi védelmére semmilyen hatással sincs, gyakorlati nyelvre lefordítva tehát a szoftverek esetében az uniós jog alapján nem kell biztosítani a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételre vonatkozó jogot, az adatbázisok tekintetében pedig megfigyelhető, hogy az irányelv nem tér ki az adatbázis-előállítók jogaira.

Az irányelv kifejezett pozitívuma azonban, hogy harmonizálja a nemzeti jogokat, közvetíti a nemzeti rendszerbe a háromlépcsős tesztet, ezzel az Unióban is egységesebb rendet alkotva. Összetett szabályozása (minden hiányossága ellenére) azt a célt szolgálja, hogy a tagállamok a nemzeti jogukban alkalmazott kivételeket és korlátozásokat ne a nemzetközi szerződések általános háromlépcsős tesztjeiből vezessék le áttételek útján, hanem csak az INFOSOC-irányelv keretei között megengedett korlátozások jelenjenek meg a tagállami jogrendszerekben.

⁸⁶Gyenge, 2010, 124.

⁸⁷Gyenge, 2010, 129.

⁸⁸Gyenge, 2010, 126.

A nemzetközi és uniós szabályozáson kívül azonban meg kell említeni, hogy az EU tagállamai közül mindössze három ország alkotmánya utal a szerzői jogok védelmére⁸⁹ és ez az utalás sem akármilyen. A német és francia típusú rendszerek a kreatív alkotómunka eredményének, tehát magának a létrehozott műnek és ezen túl alkotójának védelmére koncentrálnak. Az Egyesült Államok szerzői jogi rendszere azonban az alkotók védelme mellett a továbbfejlesztésre és a széles hozzáférés biztosítására is fókuszál. Bár ez az USA-beli alkotmányos ösztönzés az általános közjó érdekében valósult meg, az érem másik oldala sem elhanyagolható. Ugyanis a szerzői jog a digitális technológiák fejlődésének köszönhetően védelemben részesül, és az innovációban is jelentős szerepet tölt be, azonban a legtöbb, szerzői művekkel kapcsolatba állítható technológia világosan használható jogsértésekre.⁹⁰

2. A magyar szerzői jogi szabályozás

a) A szerzői jog korlátozásának kritériumai hazánkban

Az emberi jogok (gondolva itt legfőképp érvényesülésükre, védelmükre) a nemzetközi jogforrásokon kívül a nemzeti jogban is megjelennek, Magyarország esetében témánkra korlátozódva elsősorban az Alaptörvényben, valamint az Szjt.-ben⁹¹ érhetők utol. Bár hazánk néhol eltér a nemzetközi szabályozástól, alapvetően az uniós joggal való harmonizációs kényszer megköti a jogalkotó kezét, ha a jog bármely területéhez, esetünkben a szerzői joghoz kíván nyúlni, vagy akár az alapjogokhoz, a szerzői jog védelmében.

És itt érkeztünk el a nagy kérdéshez, az alapjogok ütközéséhez, milyen gyakorlat mentén, miként, és egyáltalán nyújtanak-e lehetőséget a törvények, gyakorlatban kidolgozott elvek és tesztek egy-egy alapjog másik miatti korlátozására? A válaszkeresésben az Szjt. és az Alaptörvény mellett az Alkotmánybíróság⁹² gyakorlata is kiemelkedő fontosságú.

Kontinentális ország révén a jogértelmezési gyakorlat szerint a szerzői jog a szerzői véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülésére szolgál a szerzők és alkotásaik (tehát mind a személyi és vagyoni jogok biztosítása és) védelme mellett. Az AB ezen megállapítás alátámasztásaként alkotta meg az alapjogok korlátozására vonatkozó tesztjeit, valamint az alapjog-korlátozás kritériumait kimondó elveit. Ily módon egészítette ki tételes jogunkat, és

⁸⁹ Mezei Péter: A fájlcsere dilemma, a perek lassúak, az internet gyors, HVG ORAC, 2012, p. 55

⁹⁰ Mezei 2012, p.56

⁹¹ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról

⁹² A továbbiakban AB.

fejtette ki a vizsgálat közben felmerülő fogalmakat, melyek úgy tűnnek, nem szorulnak magyarázatra, mégis sokat segítenek és pontosítanak az értelmezések során.

Attól függően, hogy a szerzői jog mely aspektusát vizsgálja⁹³, az AB két tesztet alkalmaz a szerzői jog alkotmányosságának górcső alá vételekor. A szükségesség-arányosság tesztje először a 2/1990. (II. 18.) AB határozathoz fűzött különvéleményben jelent meg, mely szerint a két feltétel teljesülésével a bírói gyakorlat lehetővé teszi az állam számára egy alapvető jog korlátozását egy másikkal szemben. A két feltétel szerint az alapvető jog korlátozása, mint eszköz, csak akkor merülhet fel:

*„ha a másik alapvető jog védelme vagy érvényesülése semmilyen más módon érhető el, és a korlátozás csak olyan mértékű lehet, amennyi ehhez feltétlenül szükséges.”*⁹⁴

Ezt a feltétlen szükségességet, arányosságot igen nehéz definiálni, bírói mérlegelés kérdése, hogy mi számít soknak, kevésnek, megengedhetőnek, megengedhetetlennek, ezért egy eset megemlítésével ragadnánk meg a lényegét. A művészeti szabadság, mint a véleménynyilvánítás szabadságának körébe tartozó alapjogot az AB gyakorlata szerint sérti, ha egy adott alkotás nyilvánosságra hozhatósága egy jogi szabályozással kimondott cenzúraszerű előválogatáshoz van kötve, egyértelműen az arányosság túllépésével. Ilyen, és több eset is az AB és a véleménynyilvánítás szabadsága mellett áll, és az *“AB határozataiból sem következik sehol, hogy a szerzői jogot szükségszerűen korlátozni kellene.”*⁹⁵

A szükségesség-arányosság teszt értelmében kimondhatjuk tehát, hogy a feltételek kettős fennállása, együttes érvényesülése esetén a törvényhozónak a legenyhébb eszközt, a legminimálisabb mértékben lehet használnia (de a fenti kijelentés is alátámasztja, ez csak lehetőség, nem kötelezőm erre csak akkor van szükség ha más alapjog érvényesülése csak így biztosítható) a korlátozás így felelhet csak meg az alkotmányosság követelményének.

Az AB másik eszköze a közérdekteszt, mely a fent említett fogalom meghatározás miatt is fontos. Az AB ugyanis a közérdek alá tartozónak tekinti mind a korlátozásokon keresztül érvényesülő érdekeket és a szerző érdekét is.⁹⁶

⁹³ Gyenge 2010, p. 226

⁹⁴ Gyenge 2010, p. 170

⁹⁵ Gyenge 2010, p. 226

⁹⁶ U.o.

Az AB ezen gyakorlata mellett az Alaptörvény a lényeges tartalom korlátozhatatlanságát mondja ki, mint az alapjog-korlátozás kritériumát. Ez a szabályozás azonban az előzőekkel összevetve nem vezet sokkal előrébb, gyakorlatilag egy generális formulával találkozunk, ami a gyakorlat szempontjából vajmi keveset ér, ugyanis „*ami az alapjog lényeges tartalmát korlátozná, az már nem lehet szükséges és arányos*”.⁹⁷

b) A három lépcsős teszt és az emberi jogok érvényesülése

A szerzői jog korlátozása szempontjából a háromlépcsős teszt igen jelentős, ezért dolgozatunkban kiemelt szerepet kap, témánk szempontjából bemutatnánk egy külön fejezetben.

A teszt jogrendszerünkben való megjelenése nem újdonság, mert bár csak az 1975. évi 4. törvényrendelettel vált a belső jog részévé, nemzetközi jogi szabályozásként már 1967 óta hatást gyakorolt a régi Szerzői jogi törvényre⁹⁸. A törvényrendelet és a nemzetközi jogforrás szerint azonban a teszt alkalmazása nem előírt kötelezettség volt, mindössze csak egy lehetőség a szerzői vagyoni jogok korlátozására. Ebből adódóan a teszt érvényesülésének minden állam különböző módon, széles spektrumon válogatva tehet eleget, hiszen a felhasználások számos esete felelhet meg a három lépcsőnek, melyek a következők:

- a korlátozásnak egyes különös esetekre kell korlátozódnia
- a vagyoni jog korlátozása a mű rendes felhasználására nem lehet sérelmes,
- a kivétel a szerző jogos érdekét indokolatlanul nem csorbíthatja.

Ezen kritériumok is híven tükrözik a szerzői jogi rezsím feladatát, tehát elsődlegesen a szerző védelmét, mely után a többi érdek érvényesülése csak másodlagos. Az Alaptörvény szintjén vizsgálódva kimondhatjuk, az alapjogok viszonyrendszere különböző, így azok érvényesülését biztosítva a szerző és a felhasználók érdekei adott esetben azonos jelentőséggel is bírhatnak. Ebből következik, hogy nem szükséges, hogy a felhasználók,

⁹⁷ Gyenge 2010, p. 170

⁹⁸ 1969. évi III. törvény a szerzői jogról

fogyasztók alapjogai szükségszerűen sérüljenek a szerző érdekeinek érvényesülése végett, elég ha az alkotói tevékenységet a szerzői jogon kívüli eszközökkel korlátozzuk.

Így kimondhatjuk, hogy a háromlépcsős teszt csak ott lehet jelen, ahol más érdek csak a szerző korlátozásával érvényesülhet, ennek mértékét, a korlátozás határait maga szabva meg. Azonban ebből a több forrásból való korlátozás-megállapításból levezetve fel kell tenni a kérdést: Ha adott esetben a szerzői jog korlátozása elengedhetetlen egy alkotmányos érdek érvényesítéséhez, ez milyen határok között mozogva valósítható meg az Alaptörvény, az uniós jog, illetve a háromlépcsős teszt aspektusából?

Az AB szerint a tulajdonkorlátozási teszt és a szükségesség-arányosság tesztje alkalmazandó, melyeknek egyaránt figyelembe veszik a közérdek szempontját, a közérdek meglétét, mint a korlátozási lehetőségek határát. A háromlépcsős teszt azonban ezen túlmenően a "lényeges tartalom" feltételét is érvényesíti, mely megfelel annak az alkotmányossági kritériumnak, miszerint a korlátozás az alapjog lényeges tartalmát nem érintheti. A tesztben az alapjogi szabályozáson kívül a szerzői jog arányossági vetülete is fellelhető, mindent összevetve tehát megállapítható, hogy a háromlépcsős teszt jóval magasabb szintű védelmet képez a szerzői jogon belül, mint az alkotmányos tulajdonvédelem garanciája⁹⁹.

Azonban a szerzői jog nem tulajdonjog, sosem juthat el egy korlátozás a jog elvonásáig, még teljes kártalanítás mellett sem, hiszen a szerzőségi, személyiségi jogokból levezetve ilyen esetben a szerzőt gyakorlatilag az emberi méltósághoz való jogától fosztanák meg. Az uniós szabályozás a nemzeti jogalkotóra bízta a korlátozás további szabályozását, hatályos Szerzői jogi törvényünkben így a háromlépcsős teszt csak töredékében jelenik meg. Bár a szerzői jog korlátjai szétszórva találhatók meg a törvényben, az általános szabályozás a következőt mondja ki a 33.§ (2)-(3) szakasza szerint:

A felhasználás

- nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására és
- indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá
- megfelel a tisztesség követelményeinek és
- nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

⁹⁹Gyenge 2010, p. 181

A fent említett három lépcsővel összemérve egyértelmű a hasonlóság, azonban az Szjt. szabályozása konkrétan, négy pontban fogalmaz, és mivel a teszt a kivételesség kritériumát is felállítja, kimondhatjuk, hogy a háromlépcsős teszt gyakorlatilag egy korlátozott képességű kiegyensúlyozó eszköz, és csak abban az esetben alkalmazható, ha egy felhasználás egyértelműen a hatálya alá tartozik. A jogalkotó a nemzetközi és uniós jogi tesztet elvégezve nem kívánta továbbadni saját feladatát, így a teszt Szjt.ben megjelenő szövegének feladata a jogalkalmazás, a bíróság számára további értelmezési eszköz nyújtása¹⁰⁰.

Ezzel a magyar szabad felhasználási rendszer részben nyitottá vált, mivel az emberi jogi mérlegelés (az uniós joggal összhangban maradva) a jogalkotó privilégiuma, így tehát *"a 33. §-on és benne a háromlépcsős teszt maradványain keresztül engedi érvényesülni az esetleges emberi jogi megfontolásokat."*¹⁰¹

¹⁰⁰Gyenge 2010, p. 205

¹⁰¹Gyenge 2010, p. 206

VI. Az internet, mint alapjog nemzetközi megítélése

Kétségtelenül kijelenthető, hogy az internetet Finnország emelte elsőként az alapjogok közé 2010. július 1-jén hatályba lépett törvényével, mely 1 megabit/s sebességű szélessávú internet-hozzáférésre való jogosultságot biztosított az ország minden polgárának -hozzátéve, hogy 2015-re a 100 megabit/s-os csatlakozási lehetőség elérhetővé tétele a cél¹⁰². Ez a lépés, mely világszerte megmozgatta a médiát és a közvéleményt (mert valljuk be, nincs olyan, aki vélemény nélkül marad ebben a vitában, vagy az internet, mint alapjog ellen, vagy a mellett szól) különös, hogy Finnországban következett be, mert bár technológiai fejlettsége és életszínvonala nem kérdéses, több más állam is rendelkezik ezekkel a feltételekkel, mégsem jutott senki ilyen messze.

Kereshetnénk a mélyre menő indokokat, okokat, de egyszerűen csak arról van szó: 2010-ben már a finn háztartások közel 96 százaléka rendelkezett szélessávú internet-hozzáféréssel¹⁰³, láthatjuk, hogy olyan alapvető dolog, tény számukra az internet a háznál, mint a meleg víz, vagy televízió. E mellett pedig olyan nyitott, nyugati gondolkodású országról van szó, ahol az élet minden területén haladnak a korral, így ésszerű döntés volt az internethez való jog deklarálása. A finn Távközlési Minisztérium jogtanácsosa szerint „*az internet alapszükséglet a modern társadalomban*”¹⁰⁴ és lássuk be, az alapvető funkciókat¹⁰⁵ réges-régen túlszárnyalva már a vizsgázás, a szerencsejáték vagy akár a közigazgatás is elképzelhető online felületen.

Bár ez a történet 2010-es, az elmúlt két évben egy ország sem követte a finnek példáját, jóllehet az anyagi, vagy épp a technológiai háttér hiánya miatt.

Próbálkozások persze szép számmal akadnak, így Nagy-Britanniában, ahol 2010-ben még azt fontolgatták, ezen évtől kezdve lehetővé teszik minden állampolgár számára a 2 megabit/s-os hozzáférést, ehhez képest ez év júniusára elkészült az internettörvény tervezete, melyet az

¹⁰²<http://index.hu/tech/jog/2010/07/02/alanyi_jog_lett_az_internet_finnorszagban/> 2012.11.26

¹⁰³Milkovits Gábor: Finnországban alapjog lett a szélessávú internet <<http://hirek.prim.hu/cikk/78327/>> 2012.11.26.

¹⁰⁴<http://index.hu/tech/2009/10/19/allampolgari_jog_lett_a_szeles_sav_finnorszagban/> 2012.11.26

¹⁰⁵ Így például adatcsere, kommunikáció, programozás.

online szerzői jogsértésekre éleztek ki, azonban a nyílt wifi halálát is magában hordozza¹⁰⁶. Ugyanis a tervezet szerint (melyet 2014 márciusában léptetnének hatályba) ahol az ingyenes wifi-hozzáférés más szolgáltatásokkal kapcsolódik össze, az üzemeltető felel a wifijét használó kalóz helyett, ezt a kockázatot pedig egy könyvtár, hotel, vagy más hotspot-üzemeltető sem vállalja majd. Kérdés, hogy így kiskapu marad-e a törvényben, ami gyakorlatilag felborítja az egész rendszert, vagy az üzemeltető valóban felelni fog? Az viszont egészen biztos, ilyen feltételek mellett képtelenség lenne alapjoggá emelni az internetet, még ha éppoly szükség lenne rá, mint keletebbre, Finnországban.

Ez alatt a világ több pontján sor került, bár nem az internet alapjoggá tételére, de a szélessávú internet terjesztésére, ami, hogy három releváns példát vegyünk sorra: Olaszország részéről 10 milliárd euró, Ausztrália részéről 43 milliárd ausztrál dollár, az USA részéről pedig 30 milliárd dollár volt.

És ha már az Egyesült Államoknál járunk, egy igen különös ügyben vár döntésre legfőképp egy virginiai seriff, és hat beosztottja, akiket azért rúgott ki, mert azok „like-olták” politikai ellenfele Facebook-oldalát¹⁰⁷. Nem kell jogásznak lennünk ahhoz, hogy érezzük, ez vajmi kevés indok a munkaviszony megszüntetéséhez, az érintettek érveik között e mellett azt is hangoztatták, hogy az amerikai alkotmány első számú kiegészítése értelmében a „like-olás” a vélemény kinyilvánításnak szabadsága alá tartozik. Az első fokon eljáró bíró szerint azonban egy Facebook-oldal „like-olása” nem az az érdemi kinyilatkoztatás, amely indokolná az alkotmányos védelmet. A felperesek természetesen fellebbezéssel éltek, pillanatnyilag ezen ponton áll a történet. Bár döntés még nem született, ez az ügy vetette fel a kérdést, alapjog-e a „like-olás”, és a vita kivételességét példázza az is, hogy maga a Facebook is véleményt nyilvánított az első fokú bíróság ítéletével párhuzamosan, bár nem szokása ilyen nemű vitákba keveredni. A közösségi oldal érvelése szerint ha az alkalmazottak az utcasarokra álltak volna ki véleményt nyilvánítani politikai tetszésükről, nemtetszésükről, nem lenne vita afelől, hogy ez alkotmányos alapjoguk. A Facebook szerint továbbá a „like-olás” a tetszés digitális kinyilvánítása, amely ugyan nem verbális, hanem kattintós, de a jogi védelemnek ki kell terjednie rá.

¹⁰⁶<http://index.hu/tech/2012/06/26/itt_a_brit_online_kaloztorveny/> 2012.11.26.

¹⁰⁷<<http://www.hir24.hu/it-mobil/2012/08/08/alapjog-a-lajkolas/>> 2012.11.26.

Az érvelés logikusnak hat, érthető is, de ez a fajta szimpatizálást, egyetértést véleményem szerint túlzás lenne egy kalap alá venni egy valódi, aktív véleménynyilvánítással, és tegyük hozzá, az Alaptörvény IX. cikkében sem találunk ilyen utalást.

Fontos megemlíteni, hogy nem csak egyes országokat, de az Európai Uniót is foglalkoztatja az internet-kérdés, hiszen valóban tagadhatatlan, hogy az életünk része, mindennapjaink alapvető tényezője. Ez vezette az Európai Bizottság igazgatóját ahhoz a kijelentéséhez, amit az "All for Broadband - Broadband for All" című nemzetközi konferencia sajtótájékoztatóján hangoztatott¹⁰⁸. Bernd Langeheine szerint az Európai Unió célja az, hogy valamennyi állampolgára részesüljön a széles sáv és a digitális társadalom előnyeiből, s e mellett kialakuljon egy fejlett és egységes digitális piac. A megvalósulást legkésőbb 2020-ig várják, közel 100, a bizottság által kidolgozott akcióterv segítségével, és természetesen a tagállamok közreműködésével. Ez az Európa-méretű fejlesztés nem kevesebb, mint 200-300 milliárd eurós befektetést jelentene akkor, ha tisztán optikai hálózattal valósulna meg a fejlesztés, ami nem kétséges, hogy a legmegfelelőbb kivitelezési forma lenne.

Minden különböző földrészen indult kezdeményezés, minden különböző államban kialakított érvelés, és a hatályba lépett finn törvény ellenére is vannak, akik az alapjoggá tétel ellen szólnak, így a világháló egyik alapítója, Vinton G. Cerf is, akinek a véleménye nem elhanyagolható, sőt.

Nem kisebb, mint a közvélemény és az ENSZ véleményével szembe állva úgy gondolja, az internet ne váljon alapjoggá¹⁰⁹. Véleménye szerint csak az olyan elképzelések tartozhatnak az alapjogok közé, melyek elengedhetetlenek az egyedi ember és az emberiség egészének túléléséhez, fejlődéséhez, fennmaradásához. Példaként említi a tiszta vízhez való jogot vagy az embertelen bánásmód tilalmát. Ezek mind olyan ideák, melyek örökérvényűek, ezt kell szem előtt tartanunk.

Ezzel szemben az internet legfeljebb egy eszköz lehet az alapvető jogok érvényesítéséhez. A következő példával tisztázta a világháló szerepét:

¹⁰⁸ <<http://hirek.prim.hu/cikk/81073/>> 2012.11.26.

¹⁰⁹ <<http://www.hir24.hu/it-mobil/2012/01/06/a-vilaghalo-atyja-szerint-az-internet-nem-emberi-alapjog/>> 2012.11.26.

"Például egy időben, ha az embernek nem volt lova, nehéz volt megélnie. De a fontos jog ez esetben a megélhetéshez való jog, nem a lóhoz való jog. Manapság, ha megadnák a lóhoz való jogot, nem tudom, hova tenném."¹¹⁰

Véleményünk szerint igaza van, az internet valóban csak egy eszköz, és bár kecsegtető a gondolat, hogy alapjoggá tegyük, ennyire ne kényelmesedjünk el ebben a modern világban, mert ha elindul ez a folyamat az internettel, ki tudja, hogyan és mivel folytatódik később.

¹¹⁰ <<http://www.hir24.hu/it-mobil/2012/01/06/a-vilaghalo-atyja-szerint-az-internet-nem-emberi-alapjog/>>
2012.11.26.

VII. Magyar perspektívák

Magyarország próbál lépést tartani a modern államok által felállított példákkal, fejlesztésekkel, technológiákkal, tervekkel, de a fejlődés gondolata mellett a reális tényeket, az anyagi tényezőket is figyelembe kell vennünk. Fentebb említésre került, hogy 2009-es felmérések szerint Finnországban a háztartások mintegy 96 százaléka rendelkezik szélessávú internet-hozzáféréssel, ugyanezen évben ez az érték azonban hazánkban a negyven százalékot sem érte el. Bár az internetre való igény rohamos növekedésével ez az érték is változhatott (2005-ben ugyanezen érték még csak 22 százalék volt) az ország jóléti rendszerét vizsgálva beláthatjuk, talán nem az internet-hozzáférés feltétel nélküli biztosítása lenne az állam elsődleges feladata az állampolgárok felé. Az oktatás támogatásából kifolyólag ma már az internet-hozzáférés csaknem száz százalékos az iskolákban, de ez még mindig kevés az európai felzárkózáshoz.

A miniszterelnöki hivatal 2009-ben kidolgozta a Nemzeti Digitális Közmű¹¹¹ ötletét, mely 6-10 megabit/s-os internet-hozzáférést biztosítana országszerte. A dokumentum szerint várható lenne a GDP növekedése, valamint a társadalmi kohézió és a versenyképessége is. Ezt a tervet azonban 2010-ben leállították, mivel a pénzügyi és műszaki felülvizsgálatnak nem felelt meg, ahogy ez várható volt. És bár az NDK-dokumentum megbukott, a fent említett "All for Broadband - Broadband for All" című nemzetközi konferencia sajtótájékoztatója után a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság elnökhelyettese az Unió 2020-ig tartó fejlesztésével kapcsolatban így nyilatkozott:

“a magyar kormány is támogatja a széles sávú fejlesztéseket és projekteket, amire az Új Széchenyi Terv keretében az elképzelések szerint várhatóan 13 milliárd forint forrást szánnak”¹¹².

Ezek az állami kezdeményezések kívül azonban a hétköznapi életben, mint marketing-eszköz is funkcionál az internethez való ingyenes hozzáférés biztosítása. A leleményesebb vendéglátóipari szereplők felismerték az emberek igényét az ingyenes internet-hozzáférésre, természetesen korlátozások és kötelezettségek nélkül. Így egyre inkább elterjednek, és a fogyasztók körében valóban közkedvelté válnak az ingyen wifit biztosító kávézók, éttermek. Fontos megjegyezni, hogy a felhasználók leginkább jogaik érvényesítésére fókuszálnak, a

¹¹¹ A továbbiakban NDK.

¹¹² <<http://hirek.prim.hu/cikk/81073/>> 2012.11.26.

kötelezettségvállalástól azonban tartózkodnak, és ez nem csak az internethez való hozzáférésre jellemző.

VIII. Konklúzió

Az internet tehát egy kiaknázatlan lehetőség, de a korlátozás eszköze is egyben, ám az eddigi fejlemények alapján azt lehet elmondani, alapjogi oltalma megkérdőjelezhető. Talán a fent már említett Vinton G. Cerf fogalmazta meg a legszemléletesebben, az internet gyakorlatilag csak egy eszköz a mindennapi élethez, a megélhetés könnyebbé tételéhez, ezért jelentőségét nem szabad túlbecsülni. Bár bevallhatjuk, szükségünk van rá már-már a legtöbb napi tevékenységünk során, azonban mégsem tekinthetünk rá létszükségletként.

Igaz, hogy mind Uniós, mind nemzeti szinten tapasztalhatóak a törekvések, azonban elsősorban egy átfogó, mindent lefedő szabályrendszer megalkotása lenne a feladat, mely eddig még nem történt meg. Az eddigi szabályozások tehát inkább az internet korlátozására irányultak, mintsem hogy lehetőségként tekintsenek rá, és így, mint alapjogot definiálják.

Álláspontunk szerint az internetre nem tekinthetünk alapjogként egyrészt a lefedhetetlensége miatt, másrészt pedig a nemzetek közötti különbségek okán. Bár Finnországban az alapjogok közé emelése könnyen megtörténhetett, hazánkban a gazdasági és társadalmi helyzet miatt erre a közeljövőben biztosan nem fog sor kerülni. Ezt arra alapozva jelenthetjük ki, hogy a magyar internetezési szokások teljesen más irányvonalon mozognak, mint például Finnországban, vagy más fejlettebb országban, emellett a magyar jogalkotás sem foglalkozott eddig behatóan a kérdéssel. Hazánkban (hiába a fent említett Új Széchenyi Terv megalkotása) kimondottan érvényesül az internetre, mint korlátozandó eszközre való utalás, a lehetőséget, az alapjogot sem a jogalkotó nem látja még benne, sem az egyéni felhasználók.

Tapasztalataink szerint tehát az internet kiváló marketing-eszköz, mint ahogy az a fentiekben szerepel, kényelmi funkciót is elláthat, azonban alapvető jogként mégsem tekinthetünk rá, így nem is várhatjuk el, hogy a jogalkotó ekként definiálja.

A jövőre nézve megállapítható, a világ és a technológia fejlődésével, és a fogyasztók egyre nagyobb igényeiből adódóan a próbálkozások száma egészen biztosan növekedni fog, ám ehhez egy olyan erős gazdasági háttér lenne szükséges, mely kevés országban található meg. Emellett az internet definiálása, szabályozása, korlátozása is akadályokba ütközik, ezt a problémát is orvosolni kellene az alapjoggá tétel érdekében.

Felhasznált irodalomjegyzék

- Halmai Gábor-Tóth Gábor Attila: Emberi jogok. Bp.: Osiris, 2008, 919 p.
- Dezső Márta-Pozsár-Szentmiklósy István: Alkotmányjogi alapok. [Bp.] : ELTE Eötvös , 2008, 130 p.
- Kiss Barnabás: Alkotmányjogi alapismeretek. Szeged : Pólay Elemér Alapítvány, 2009 , 166 p.
- Sáry János – Somody Bernadette: Alapjogok. Bp. : Osiris, 2008, 419 p.
- Összehasonlító alkotmányjog. Szerk. Tóth Judit, Legény Krisztián. Bp.: Complex, 2006, 554 p.
- Boda István: Az internet.[online 2012.11.26.]
<http://www.inf.unideb.hu/~bodai/internet/internet_alapok.html>
- Szűts Zoltán: Az internetes kommunikáció története és elmélete. In: Médiakutató [online]. 2012. tavasz. [2012.11.26.]
<http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavasz/01_internetes_kommunikacio_tortenete>
- Majtényi László: Információs és médiajog I. Miskolc: Bíbor Kiadó, 2010, 193 p.
- Bayer Judit: A háló szabadsága: az internet tartalmának szabályozási problémái a véleménynyilvánítás szabadsága tükrében. Budapest : ÚMK : ZSKF, 2005, 213 p.
- Gyenge Anikó: Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere. Bp.: HVG-ORAC, 2010, 259 p.
- Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság www.naih.hu
- J. Willes, Millar v. Taylor, 4 Burr 2303, 2312
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) VI. cikk (1)
- Science and Public Policy, volume 33, number 9, November, p. 681
- Jamal Shanin: A European history of the internet, Science And Public Policy, 2006 November, p. 690
- John Palfrey: Four Phrases of Internet Regulation, 2010, p. 981
- Internet Rights and Principles Dynamic Coalition <<http://irpcharter.org/>>
<<http://irpcharter.org/campaign/>>
<<http://irpcharter.org/site/wp-content/uploads/2011/09/pdf/hungarian.pdf>>
<http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-1397_hu.htm?locale=FR> 2012.11.26.

Népszabadság Online: Az internetért harcolnak a nagyhatalmak, 2012.08.06.

<http://nol.hu/kulfold/az_internetert_harcolnak_a_nagyhatalmak> 2012.11.26.

<<http://www.digibiz.hu/vilagszerte-szigorodik-az-internet-szabalyozasa/20120106>>
2012.11.26.

<http://index.hu/tech/2012/01/04/elfogadtak_a_spanyol_sopa-t/> 2012.11.26.

Alex Bracetti, Damien Scott: 10 countries with ridiculous internet laws, 2012. 08. 03.

Alex Bracetti, Damien Scott: 10 countries with ridiculous internet laws, 2012. 08. 03.

Egyesült Nemzetek Szervezete

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

Emberi Jogok Európai Egyezménye

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization <www.unesco.org>

Berni Unió Egyezmény

<<http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2011/04/szures-es-blokkolas-nem-megoldas.html>>

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:25:32000L0031:HU:PDF>>
2000/31/EK irányelv 14. cikk 2012.11.26.
2000/31/EK irányelv

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:17:02:32004L0048:HU:PDF> >
2004/48/EK irányelv

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:HU:HTML>>
2001/29/EK irányelve

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:HU:HTML>>
2001/29/EK irányelve

<http://index.hu/tech/jog/2010/07/02/alanyi_jog_lett_az_internet_finnorszagban/>
2012.11.26

Milkovits Gábor: Finnországban alapjog lett a szélessávú internet

<<http://hirek.prim.hu/cikk/78327/>> 2012.11.26.

<http://index.hu/tech/2009/10/19/allampolgari_jog lett_a_szeles_sav_finnorszagban/>
2012.11.26

<http://index.hu/tech/2012/06/26/itt_a_brit_online_kaloztorveny/> 2012.11.26.

<<http://www.hir24.hu/it-mobil/2012/08/08/alapjog-a-lajkolas/>> 2012.11.26.

<<http://hirek.prim.hu/cikk/81073/>> 2012.11.26.

<<http://www.hir24.hu/it-mobil/2012/01/06/a-vilaghalo-atyja-szerint-az-internet-nem-emberi-alapjog/>> 2012.11.26.

<<http://www.hir24.hu/it-mobil/2012/01/06/a-vilaghalo-atyja-szerint-az-internet-nem-emberi-alapjog/>> 2012.11.26.

<<http://hirek.prim.hu/cikk/81073/>> 2012.11.26.